

MAAHANMUUTOSTA KESKUSTELU TURUN SANOMIEN PÄÄKIRJOITUSSIVUILLA VUOSINA 1998, 2003, 2008 JA 2013

Tampereen yliopisto

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Yhteiskuntatutkimuksen maisteriopinnot, sosiologian opintosuunta

Pro gradu -tutkielma

Victoria Storberg

Marraskuu 2016

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Victoria Storberg: Maahanmuutosta keskustelu Turun Sanomien pääkirjoitussivuilla vuosina 1998, 2003, 2008 ja 2013

Pro gradu -tutkielma, 67 s.

Yhteiskuntatutkimuksen maisteriopinnot, sosiologian opintosuunta

Marraskuu 2016

Tässä pro gradu -tutkimuksessa tarkastellaan maahanmuuttoa ja siitä käytyä keskustelua Turun Sanomien pääkirjoitussivuilla neljänä eri vuotena viiden vuoden välein. Vuodet ovat 1998, 2003, 2008 ja 2013, joista on valittu artikkelit, jotka ovat löytyneet elektronisesta arkistosta hakusanalla. Näistä on löytynyt asiantuntija-artikkeleita sekä myös lehden varsinaisia pääkirjoituksia.

Tutkimuskysymykset tässä tutkimuksessa ovat seuraavat: Miten maahanmuuttajista ja maahanmuutosta on kirjoitettu Turun Sanomien pääkirjoitussivun artikkeleissa vuosina 1998, 2003, 2008 ja 2013? Onko tällä aikavälillä tapahtunut muutosta? Mitkä kunkin vuoden yhteiskunnalliset ajankohtaiset tilanteet mahdollisesti vaikuttavat taustalla ja näin artikkelin luonteeseen? Mitä diskurssianalyysi tuo esille kirjoituksista?

Käytän tutkimusmetodin yhdistelemällä sisällönanalyysiä sekä diskurssianalyysiä samaan selville mitä kirjoitetun tekstin taustalla on vaikuttamassa. Kirjoitukset heijastelevat paljon aikansa asenteita, tilanteita, tavoitteita ja huolia, joten maahanmuuton ollessa jatkuvasti yleistävämpi ilmiö, on tärkeää huomioida sen tuomia vaikutuksia yhteiskunnan eri alueilla.

Tuloksena tässä tutkimuksessa olen huomionnut kolme tärkeintä diskurssia, jotka olen määritellyt olevan työvoimadiskurssi, uhkadiskurssi ja asennediskurssi. Maahanmuutosta on keskusteltu paljon pääkirjoitussivuilla, selkeästi eniten vuonna 2008 ja vähiten vuonna 2013.

Avainsanat: Maahanmuutto, pääkirjoitussivut, sisällönanalyysi, diskurssianalyysi, työvoimadiskurssi, uhkadiskurssi, asennediskurssi

UNIVERSITY OF TAMPERE

School of Social Sciences and Humanities

Victoria Storberg: Immigration debate on Turun Sanomat newspaper's editorial pages in 1998, 2003, 2008 and 2013

Master's Thesis, 67 p.

Master's Programme in Social Sciences, Sociology as the major subject

November 2016

This Master's Thesis examines immigration and the debate on the Turun Sanomat newspaper's editorial pages in four different years, every five years. The years are 1998, 2003, 2008 and 2013, which is selected articles that have been found in the electronic archive with the search word. These are found in articles by experts, as well as newspaper's own editorials.

The research questions in this study are the following: How immigrants and immigration are written in the Turun Sanomat newspaper's editorial page articles in 1998, 2003, 2008 and 2013? Is there happened a change in this? What each current social situations may affect to the background and hence in the nature of editorial page's writings? What discourse analysis highlights from the writings?

I use as a research method by combining Content Analysis and Discourse Analysis in the same to find out what lies behind the written text is contributed. The writings reflect a lot of time's attitudes, situations, goals and concerns, so as immigration is becoming increasingly common phenomenon, it is important to consider the effects brought about by the different sectors of society.

As a result in this study, I have observed the three most important discourse, which I have defined as the labor force discourse, risk discourse and stance discourse. Immigration has been discussed a lot in editorial pages, by far the most in 2008 and the lowest in 2013.

Keywords: Immigration, editorial pages, content analysis, discourse analysis, labor force discourse, risk discourse and stance discourse.

Sisällysluettelo

Johdanto	1
Aiempi kirjallisuus aiheesta ja tutkimuskeskustelun paikantaminen	4
Maahanmuutto Suomessa.....	4
Maahanmuutto Turussa	9
Viestintä	10
Maahanmuutto ja viestintä	10
Tutkimusasetelma.....	16
Tutkimusaineisto ja -prosessi.....	16
Tutkimuskysymykset.....	19
Menetelmä: Sisällönanalyysi	19
Diskurssianalyysi aineiston tarkastelussa	21
Retoriikan ja diskurssin tutkimista.....	23
Pääkirjoitussivujen artikkelit.....	26
Vuosi 1998: väestörakenteen muutos.....	27
Väestö vanhenee ja maahanmuuttajat ovat työvoimaa	27
Rasismia pelätään ja kotouttaminen onnistuu vuorovaikutuksella.....	28
Vuosi 2003: Tuleva työvoima otettava hyvin vastaan	30
Maahanmuuttajat työvoimana ja sen tuomat asenteet valtaväestöön	30
Kotouttaminen haasteena	32
Vuosi 2008: maahanmuuttokeskustelun vilkastuminen ja suunnankääntö.....	33
Maahanmuutto edelleen työvoimavajeen paikkaajana	33
Huono kotoutuminen riskinä	35
Pakolaisuuskysymys nousee esille	36
Suomalaisuuden pohdintaa	38
Vuosi 2013: Maahanmuuttokeskustelu arkipäiväisty?	41
Tulokset.....	44
Sisällönanalyysi artikkelista	44
Johtopäätökset	51
Lopuksi	57
Lähteet	59

1 Johdanto

Tutkimukseni kohdistuu sanomalehden pääkirjoitussivujen artikkeleihin, jotka käsittelevät maahanmuuttajuutta sekä maahanmuuttoa ja siihen kohdistuvaa julkista keskustelua. Voimme todeta yleisesti, että pääkirjoitussivut moninaisine sisältöineen ajatellaan olevan lehden oma kannanotto aiheeseen ja ikään kuin sormella osoittavasti selittää kulloinkin käynnissä olevaa ilmiötä keskustelemalla monella eri tavalla: asiantuntija-artikkeleilla, kuvilla ja niin sanotuilla yliöartikkeleilla. Tavoitteenani on selvittää näistä keskusteluista se, millaisia merkityksiä maahanmuutto ja maahanmuuttajat saavat, kuinka se yleensäkin määritellään julkisessa keskustelussa ja millaista muutosta tässä on tapahtunut pidemmällä aikavälillä? Aihe tälle pro gradu -tutkielmalleni valikoitui helposti aiempien aiheen tarkasteluiden kokemuksista sekä toki myös kiinnostukseni mukaan. Aiheeni valintaan vaikuttivat myös aiemmat tutkielmani ja muut opintojeni aikana tekemäni harjoitustyöt. Aiheen työstäminen eteenpäin (vaikkakin eri näkökulmasta katsottuna) voi antaa myös itselleni hieman monipuolisemman kuvan tästä teemasta.

Selvittääkseni yleisen suuntauksen maahanmuuttoon kohdistuvasta keskustelusta, on minun otettava huomioon monet seikat. Kokonaisuudessaan keskustelut, eli diskurssit tuotetaan monesta eri paikasta (ks. esim. Pietikäinen & Mäntynen 2009), joka tuottaakin rajallisuuden tässä tutkielmassa. On mahdotonta ottaa huomioon kaikki diskurssia tuottavat tekijät, kuten monien mediatuotteiden lisäksi myös internet ja esimerkiksi sen blogit, foorumit ja nyt vielä erityisesti sosiaalinen media ja toki julkinen keskustelu yleensä sekä esimerkiksi asiantuntijakirjoitukset laajemmin. Aiheet niin uutisjuttuina kuin ihmisten omina kokemuksina leviävät tänä päivänä todella nopealla tahdilla ja monesti myös niiden totuudenperäisyys on herättänyt keskustelua voimakkaasti viimeaikoina ja nämä aiheet ovatkin koskettaneet maahanmuuttoa useassa tapauksessa. Väittelyä puolesta ja vastaan on paljon, joten aiheeni ajankohtaisuutta ei voida kiistää, mutta tuloksistani tulee huomaamaan, että kyseessä ei missään nimessä ole uusi ilmiö: keskustelu aiheen ympärillä muuttaa merkitystään osittain paljon ja osittain ei lainkaan.

Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen Journalismin tutkimusyksikön Etnisyys ja rasismi mediassa -projekti kertoo siitä, että aihe on myös tärkeä ja se on huomioitu valtakunnallisella tasolla. Jo vuonna 1999 alkanut ja opetusministeriön rahoittama projekti on toteutettu yhteistyössä Helsingin yliopiston (Svenska Social- och Kommunalhögskolan) yhteydessä toimivan etnisten suhteiden tutkimuskeskuksen (CEREN) kanssa. Tässä projektissa juuri erityisesti tekstien analyysi on ollut oleellisinta ja tämän lisäksi mediatekstien analysoinnin yhteydessä on tekstien sisällön painotusten perusteella arvioitu myös niiden tuottamia tulkintoja ja mahdollisia vaikutuksia.

Aiheeni on tosin aiheuttanut hieman myös ajatuksia siitä, että se olisi jo liiaksikin tutkittu, mutta tästä huolimatta koen teemani aina ajankohtaiseksi, mutta näkökulmat muuttuvat. Samoin esimerkiksi voisi todeta, että työelämää tai työttömyyttä on tutkittu erittäin paljon, eikä se menetä ajankohtaisuuttaan, sillä ilmiö on tietyllä tapaa pysyvä, mutta samalla jatkuvassa muutoksessa. Samoin koen olevan maahanmuuttoteeman kohdalla, sillä se on ilmiönä tullut jäädäkseen, mutta tuskin lainkaan muuttumattomana, joten tutkittavaa ja kehitettävää löytyy varmasti aina. Maahanmuuttajien määrä on jatkuvassa nousussa tilastojen mukaan ja tämän tutkimuksen aineiston hakuani tehdessä yleisemmin aineistosta välittyy käsitys jatkuvasta maahanmuuton ennätysmäärästä vuodesta toiseen.

Maahanmuuttoon liittyvät kysymykset ovat myös nousseet viimeaikaisen uutisoinnin jopa keskipisteeksi jopa huoleksi ja lisäksi muun muassa vuoden 2011 eduskuntavaalien yhtenä pääteemoista arveltiin olevan juuri kriittisyys maahanmuuttoa kohtaan ja samoin viimeksi pidetyissä vuoden 2015 eduskuntavaaleissa. Erityisesti vuoden 2008 kuntavaaleja voidaan kutsua maahanmuuttokeskustelun politisoitumisen ajankohdaksi, jolloin monet erityisesti maahanmuuttokriitikoiksi leimautuneet henkilöt löivät itsensä läpi. Aloite maahanmuuttokeskusteluun onkin tullut juuri kyseisiltä kriitikoilta, jotka pitkälti ohjailivat keskustelun suuntaa ja puheeksi tuli myös vaara leimautua rassistiksi. (Maasilta 2012, 8-9.)

Ajankohtaisuus saattaa nykyisin entisestään korostua, sillä jo aiempien tutkimusten mukaan (esim. Puuronen, 2001 toim.) talouden lama ja sen mukana tuoma hyvinvoinnin koettu laskeminen, muun muassa työttömyyden yhä yleisempi uhka, nostattaa maahanmuuttajia ja maahanmuuttoa kohtaan voimakkaampia asenteita. Nykyinen talouden voimakas ja pitkä laskusuhdanne ja nykyiset lähes jatkuvat uutiset irtisanomisista saa ainakin minut miettimään nykyisten maahanmuuttoasenteiden yhteyden tähän tilanteeseen. Emme voi olla huomioimatta myös tässä tilanteessa esiintyvää runsasta turvapaikanhakijoiden esille nousua uutisoinnissa ja muussa keskustelussa. Suomessa ollaan jälleen uudessa tilanteessa, kun vuonna 2015 saapui ennätysmäärä turvapaikanhakijoita lyhyessä ajassa, joka on viimeaikojen polttavimmista puheenaiheista. Tämä on nostattanut kahtia jakaantumista kansassa aiheen ja mielipiteiden suhteen ja mitä erilaisempia ilmiöitä asian ympärillä.

Maahanmuutosta puhuessa ja sitä käsitellessä tulee väistämättä puhe myös kotoutumisesta. Nämä kaksi asiaa kulkevat melko pitkälti käsi kädessä ja tämä tulee esille myös tarkastelemisani artikkeleissa. On varmasti sanomattakin selvää, että huono ja epäonnistunut kotoutuminen on riskitekijä sekä maahanmuuttajalle että kantaväestölle, joten onkin syytä suunnata resursseja tähän. Me muut (2009) -teoksessa pohditaan erilaisia yhteiskuntaluokkia ja niiden ilmentymisiä, vaikka emme haluakaan tunnistaa kuuluvamme johonkin luokkaan, vaan haluamme nähdä Suomen tasa-arvoisena ja jopa yhteiskuntaluokattomana yhteiskuntana. Yhtenä kirjoittajana teoksessa on Irakista pakolaisena tullut Husein Muhammed, joka kertoo omasta kokemuksestaan koulutuksen ja työelämämenestymisen tärkeydestä maahanmuuttajanäkökulmasta. Tämä on vahvasti sidoksissa kotoutumiseen ja molemmista suunnistava tulevat ennakkoluulot saattavat kehittää (tai on jo kehittänyt) uuden etnisen alaluokan syntymistä ja taloudellista eriarvoistumista.

Tutkimuksessani kohdistan katseeni Turun Sanomiin ja sen pääkirjoitussivuilla esille tuomiin maahanmuuttokeskusteluihin. Olen saanut keväällä 2014 hienon mahdollisuuden päästä Turun Sanomien toimituksen arkistoon keräämään aineistoani kahden päivän ajan. Haluan kiittää tästä mahdollisuudesta Juhani Heimosta, joka antoi minulle mahdollisuuden käyttää heidän arkistoaan pro graduani varten. Lisäksi kiitän Turun Sanomien työntekijöitä, jotka ohjeistivat minua käyttämään heidän arkistotietokantaa ja auttoivat minua pulmatilanteissa oman työnsä ohella.

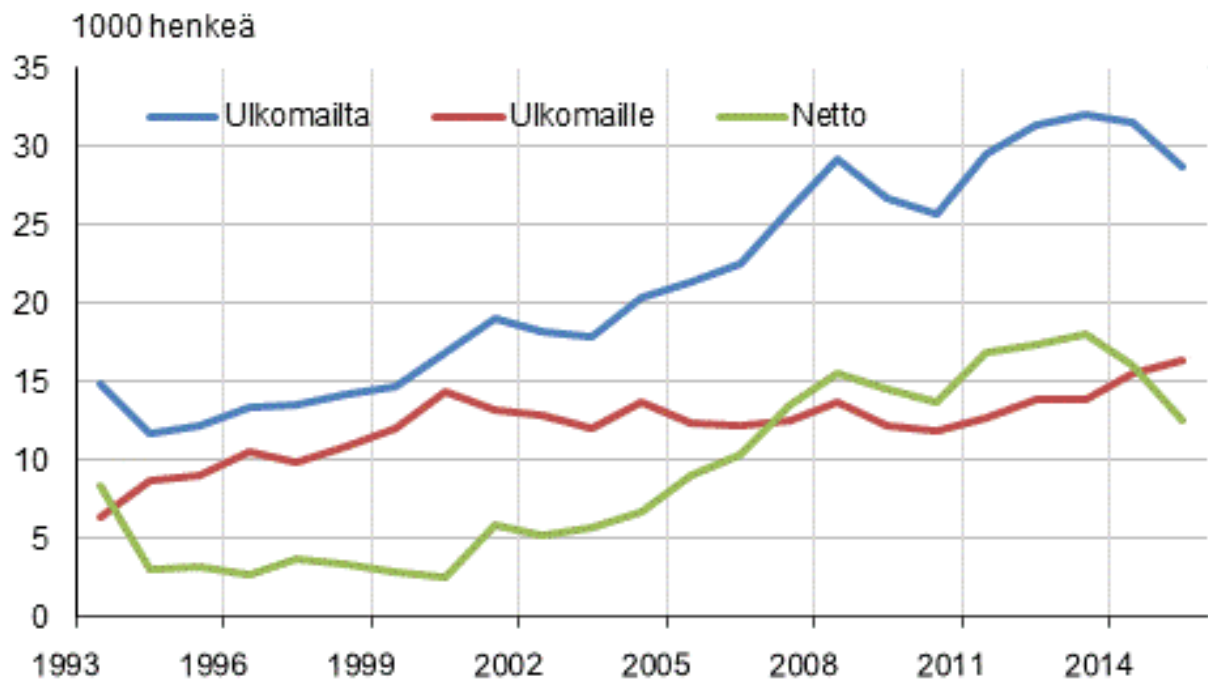
2 Aiempi kirjallisuus aiheesta ja tutkimuskeskustelun paikantaminen

2.1 Maahanmuutto Suomessa

Tässä kappaleessa käyn pääpiirteittäin läpi maahanmuuttoilmiöön liittyvää suomalaista tieteellistä keskustelua. Ulkomaalaisia asettuu Suomeen asumaan monista eri syistä, jotka on hyvä ottaa huomioon myös tarkastellessa maahanmuuttoa kokonaisuudessaan, eikä lokeroida maahanmuuttajia vain yhteen tietynlaiseen ryhmään. Yleisin syy muuttaa Suomeen on edelleen avioliittojen kautta tapahtuvat muutot.

Suomen väestöstä 3,6 % on ulkomaalaisia, joista 64 % on syntynyt Euroopassa. Tilastokeskuksen mukaan ulkomailta Suomeen muutti vuoden 2012 aikana 31 280 henkeä. Määrä on 1 800 vuotta 2011 suurempi ja suurin luku Suomen koko itsenäisyyden aikana tuohon mennessä. Tosin taas Suomesta ulkomaille muutto lisääntyi myös hieman: 13 850 henkeä. Nettomaahanmuuttoa kertyi vuoden 2012 aikana yhteensä 17 430 henkeä. Turvapaikkaa vuonna 2012 Suomesta haki 3 129 henkilöä, mikä on hieman enemmän kuin vuonna 2011 (3 088 hakijaa), ja Maahanmuuttovirasto teki aiempaa enemmän myönteisiä päätöksiä tuohon aikaan. (Sisäasiainministeriö: Maahanmuuton vuosikatsaus 2012.)

Suomen ja ulkomaiden välinen muuttoliike 1993–2015

Lähde: Tilastokeskus; Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike

Suomi on poikkeava maa, kun katsotaan maahanmuuttohistoriaan ja verrataan sitä useimpiin maihin. Voidaan vertailla Suomea muihin Pohjoismaihin toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan ja huomata, että muista Pohjoismaista poiketen Suomi on lähinnä vain luovuttanut kansalaisiaan työvoimana. Muut maat ovat teollisuuden kasvaessa toisin taas ottaneen vastaan työvoimaa ulkomailta. 1970-lukuun mennessä Pohjois-Eurooppaa sulki rajansa ulkomailta tulleelta työvoimalta, mutta tämä ei kuitenkaan käytännössä lopettanut maahanmuuttoa, vaan esimerkiksi aiemmin tulleiden työperäisten maahanmuuttajien perheenjäsenet saapuivat maahan ja myös pakolaisina tulleiden maahanmuuttajien määrä kasvoi ennätysellisen korkealle 1980- ja 1990-luvuilla. (Forsander 2003, 64.)

Maahanmuuttajien määrä on merkittävästi Suomessa lähtenyt nousuun tasaiseen tahtiin vasta Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen 1990-luvun alusta alkaen, kun venäläisten ja virolaisten

maahanmuutto kasvoi nopeasti. Samaan aikaan somalialaisten muuttoliike kasvoi Suomen ottaessa pakolaisia vastaan, joten maahanmuuttajien määrä nousi tuolloin hyvinkin nopeasti. 2000-luvulla sodat ja kriisitilanteet Aasiassa ovat lyhyessä ajassa kasvattaneet esimerkiksi afganistanilaisten, iranilaisten, irakilaisten, nepalilaisten ja myanmarilaisten muutttoa Suomeen. On myös mainittava tässä tapauksessa, että maahanmuutto ja maastamuutto vaihtelevat kulloisenkin maailmanpoliittisen ja taloudellisen tilanteen mukaan, kuten maahanmuuttohistoriastakin voidaan huomata. (Myrskylä 2010; Tilastokeskus 1987–2009.)

Kaikki ulkomaalaiset eivät jää asumaan pysyvästi Suomeen. Samaan aikaan, kun ulkomaalaistaustaisen väestön määrä kasvaa Suomessa, myös ulkomaalaisten muutto pois Suomesta kasvaa. Kaikista lähtömuuttajista jopa kolmannes on ulkomaalaistaustaisia ja maahanmuuttajista noin viidennes palaa jonkin ajan kuluttua takaisin kotimaahansa tai muuten muuttaa johonkin toiseen maahan. (Myrskylä 2010; Tilastokeskus 1987–2009.)

Maahanmuuttoa ei voida pitää vain vaikutuksia aiheuttamattomana massana, joka on vain lukuja ja tilastoja. Maahanmuutto vaikuttaa toki itseensä maahanmuuttajaan sekä ehkäpä vielä enemmän suomalaiseen yhteiskuntaan ja voisi sanoa, että se pakottaa muuttumaan. Maahanmuutto ei ole tasaisesti samanlaista, vaan tulosyy voi olla hyvinkin moninainen, joka vaikuttaa sen tuomiin merkityksiin. Meneillään oleva kansainvälistyminen lisää muun muassa etnisyytiedon merkitystä entisestään. Maahanmuuton yleistyessä keskusteluun nousee jatkuvasti etnisyyteen liittyviä kysymyksiä ja ennakkoluuloja, joiden merkitystä joko korostetaan tai vähätellään yhteiskunnan epätasa-arvoisuuden, konfliktien ja yhteiskuntakehityksen taustana. (Nieminen 2013; Clarke 2004).

Suomalainen vieraskirja (2005) pohtii monikulttuurisuuden käsittelyä ja toteaa Suomen entisestä kasvavan maahanmuuton vaikuttavan myös koko yhteiskuntaamme ja tietysti asiasta puhutaan sen mukaan. Monikulttuurisuus on ollut aina osa maataamme, eikä Suomi ole koskaan ollut niin sanotusti yksikulttuurinen, vaikka julkisessa keskustelussa niin väitetään. Monikulttuurisuus on tullut vahvasti esille keskusteluihimme vasta 1990-luvulta alkaen ja uudet kulttuurit ja

elämäntavat ovat tulleet osaksi monien arkea. Tämä tuo tilauksen monikulttuurisuudesta keskustelulle, mutta se saa myös meidät miettimään suomalaisuuttamme yleensä. (Huttunen & Löytty & Rastas, 2005.)

Monikulttuurisuudesta puhutaan niin kansalais- kuin esimerkiksi lehtikeskusteluissakin. Poliitikassa ja tieteessä monikulttuurisuutta on jäsennelty monien toisiinsa limittyvien käsitteiden avulla ja käsitteet *suvaitsevaisuus, rasismi, etnisyys, toiseus sekä nationalismi* toistuvat suomalaisessa keskustelussa. Näistä kaikista puhuminen vaatii yhteisen käsityksen siitä, mitä kulttuuri on. Tässä syntyykin ongelma, sillä käsitteet ovat yleensä suoraan lainattuja muualta, ja joilla on jokin ominainen historiatausta. Tämä saattaa tuoda vaikeuksia muun muassa rasismien tarkalle määrittelylle ja ongelmia ilmenee erityisesti silloin, kun osapuolilla on eri käsitykset siitä. (Huttunen & Löytty & Rastas, 2005.)

Käyttämillämme käsitteillä on todella merkitystä siihen, kuinka toimimme: monikulttuurisuus ei ole vain puheissa, vaan se esiintyy toiminnassa: politiikassa, kohtaamisissa ja elämässä. Tästä huolimatta myös kielellä on tärkeä merkitys siinä, kuinka maailmamme näemme. Ei ole nimittäin sama asia puhumme esimerkiksi suvaitsevaisuudesta vai rasismien vastustamisesta, näillä voi olla käytännössä hyvin merkittävä ero. Vallitsevat puhutavat vaikuttavat siihen, mitä keskustelua kulloinkin käydään, ja se kuinka ymmärrämme nämä käsitteet, ohjaavat havaintojamme ja siitä tekemiämme johtopäätöksiä. Tämän lisäksi suomalaiselle yhteiskunnalle on tyypillistä käsitteiden liukeneminen virkamiespuheesta arkikieleen ja toisin päin, ja aina eteenpäin jopa lakitekstiin. (Huttunen & Löytty & Rastas, 2005.)

Asenneilmastoa Suomessa on myös tutkittu ja pohdittu kysymystä siitä ovatko suomalaiset rasisteja. 1990-luvun laman jälkeen vuoteen 1999 tultaessa ovat suomalaisten asenteet muuttuneet positiivisemmaksi eri maahanmuuttajaryhmiä kohtaan, mutta on silti nähtävissä erilaista suhtautumista eri ryhmiä kohtaan. Suhtautuminen köyhimmistä maista tulleisiin ja eniten erilaisempiin suomalaisista erottuviin ryhmiin on kielteisintä sekä huomiota herättää myös entistä kielteisempi suhtautuminen venäläisiin maahanmuuttajiin. Asenteita voidaan selittää erilaisilla

tekijöillä, jota ovat sukupuoli, ikä, asuinpaikka, koulutus ja maailmankatsomus sekä kontaktien määrä maahanmuuttajien kanssa. Voidaan kuitenkin todeta, että ulkomaalisten määrän kasvu vaikuttaa asenteisiin positiivisesti sekä talouden hyvä tila ja vuonna 1999 on todettu, että mikäli tämä tilanne pysyy myönteisenä eikä maahanmuuttajien määrä lisääntyisi voimakkaasti yllättäen, lisää se positiivista asennetta. Korkea koulutus, kontaktien määrän lisääntyessä sekä kokemus eurooppalaisesta identiteetistä lisäävät myös positiivisia asenteita. Lisäksi Suomessa ovat vuonna 1998 tuolloin rekisteröidyt puolueet allekirjoittaneet Euroopan poliittisten puolueiden peruskirjan, joka koskee rasismivapaata sekä rotusyrjimätöntä vaaleja ja muuta poliittista toimintaa ja tämän tarkoituksen on ollut tukea rasismivapaata yhteiskuntaa. (Liebkind, 2001 28–47; Jaakkola 1999.)

Koetut syrjintäkokemukset vaikuttavat maahanmuuttajiin. Kokemukset vaihtelevat erityisesti sen mukaan kuinka kauan on asunut Suomessa. Eniten rasismia ovat kokeneet vuonna 2000 valmistuneen Karmela Liebkindin ja Inga Jasinskaja-Lahden tutkimuksen mukaan arabit, somalit ja turkkilaiset, kun verrattiin muihin ryhmiin. Rasismia voi kokea eritavoin ja siinä syntyykin eroavaisuuksia ja yhtenä tekijänä tutkimuksessa puhutaan luottamuspulasta koskien suomalaisia viranomaisia kohtaan, enemmän miesten kokemana, jotka ilmoittivat kokevansa asian vuoksi enemmän myös stressioireita. Viranomaisiin kohdistuva luottaminen oli parhainta virolaisten ja venäläisten keskuudessa ja vähintään somalien keskuudessa. Viranomaistaholta koettu syrjinnän lisäksi yksi rasismien ilmenemismuoto on arkielämän rasismi, joka vaikutti lisääntyneisiin stressioireisiin naisilla ja arabeilla. Huolestuttavinta tässä on kuitenkin tutkijoiden mukaan viranomaisiin kohdistuva luottamuspulla ja maahanmuuttoviranomaiset mukaan lukien. Tämä luottamuspulla näyttää jopa enemmän kauemmin Suomessa asuneilla maahanmuuttajilla. (Liebkind, 2001 80–89; Liebkind & Jasinskaja-Lahti 2000.)

Maahanmuuttajan asemaa koko yhteiskunnassa katsotaan usein hänen työllisyytensä kautta. Etnisten vähemmistöjen asema työmarkkinoilla heijastaa siis heidän asemaansa laajemminkin yhteiskunnassa. Työ on myös sikäli tärkeä asia sopeutumiselle, koska se tuo mukanaan sosiaalisia suhteita, kohottaa itsetuntoa ja taloudellista riippumattomuutta, jotka ovat sopeutumisen kannalta tärkeitä tekijöitä. Tämä toimii myös käänteisenä: mitä paremmin maahanmuuttaja on

integroitunut uuteen asuin maahansa, sitä paremmat mahdollisuudet hänellä on päästä mukaan työelämään. Työpaikan saanti vaikuttaa myös laajemmin sopeutumiseen yhteisöissä ja esimerkiksi maahanmuuttajaperheessä yhden jäsenen jäädessä työttömäksi vaikuttaa se muiden perheenjäsenten mahdollisuuksiin kotoutua uuteen yhteiskuntaan. (Forsander & Ekholm 2001, 59)

2.1.1 Maahanmuutto Turussa

Alueellisesti tarkastelen Turun alueella ilmestyvää Turun Sanomia ja siinä ilmestyneitä pääkirjoitussivun tekstejä, joten on tarpeellista myös käydä hieman läpi paikallisesti maahanmuuton ilmiötä. Turkua on yleisesti pidetty pääkaupunkiseudun jälkeen erittäin maahanmuuttovoittoisena kaupunkina ja erityisesti tietyt Turkulaiset lähiöt ovat tunnettuja maahanmuuttajien suuresta osuudesta. Turun Varissuoasuinalue on näistä varmasti tunnetuin ja siellä vieraskielisten osuus onkin jo 40 %, mutta toisaalta Turun kaupunkiseudulla on myös alueita, joissa ei ole lainkaan vieraskielistä väestöä (Rasinkangas 2013, 172; Salminen 2012).

Jarkko Rasinkangas (2013) on tutkinut laajasti asumista Turussa ja sen muutoksia sekä sosiaalista eriytymistä alueellisesti sosiaalitieteellisesti orientoituneella kaupunkitutkimuksessaan. Tilastoanalyysin ja kyselyaineiston avulla Rasinkangas on hakenut vastausta erityisesti siihen, miten Turun kaupunkiseutu on kehittynyt sosiaalisen eriytymisen näkökulmasta?

Tutkimuksessa on myös omana osanaan huomioitu etniset ryhmät, sillä muuttoliike muokkaa osaltaan kaupunkiseutujen asuinrakennetta ja olihan maahanmuutto vuonna 2008 tuohon aikaan mennessä korkeampaa kuin kertaakaan sotien jälkeen (Tilastokeskus 2009). Lisäksi maahanmuutto on keskittynyt samoille kasvaville kaupunkiseuduille ja pääkaupunkiseudun jälkeen Turku on toiseksi maahanmuuttovoittoisin alue. Tutkimuksessa todetaan, että maahanmuuttajien alueellista tasoittumista on tapahtunut Turun kaupunkiseudulla, mutta kuitenkin tietyt lähiöalueet vetävät edelleen maahanmuuttajia: Kahdessa Turun lähiössä asuu

kolmannes maahanmuuttajista. Tutkimuksen mukaan etninen eriytyminen on suurin sosiaalista eriytymistä tuottava tekijä Turussa. (Rasinkangas 2013, 252–253.)

Asenteet maahanmuuttoa kohtaan tulevat esille tässä kohtaa ja omana osuutenaan tutkimuksessa on myös Turkulaisten asumispreferenssien selvitys. Kyse on siis asumistoiveiden tutkimuksesta kyselyaineiston avulla. Tulosten mukaan asuinalueen statuksella ei ole Turkulaisille niin suurta merkitystä, mutta tärkeimmäksi asukasrakenteen tekijäksi osoittautui puolestaan etnisyys. Noin kolmannes piti tärkeänä, että asuinalueen asukkailla on samanlainen etninen tausta. (Rasinkangas 2013, 237–238.)

2.2 Viestintä

Käytän tässä pro gradu -tutkielmassani aineistonani sanomalehden artikkeleita ja erityisesti pääkirjoitussivun artikkeleita. Tässä kappaleessa käyn läpi muun muassa teoriaa sanomalehdistä yhtenä journalismin, median ja tiedotuksen muotona. Käsittelen tässä myös sanomalehden osuutta yhtenä osana julkista maahanmuuttokeskustelua ja merkitysten tuottoa. Mikä on sanomalehden pääkirjoituksen asema ja merkitys ja onko se tärkeä? Miten viestinnän välineillä voimme vaikuttaa asioiden tilaan yhteiskunnassa ja kuinka käsitellään maahanmuuttoa suomalaisessa keskustelussa?

2.2.1 Maahanmuutto ja viestintä

Maahanmuuttokeskustelun esiintyminen mediassa on ollut myös suosittu teema tieteellisellä kentällä ja tästä kertoo jo johdannossani mainitsema Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen Journalismin tutkimusyksikön Etnisyys ja rasismi mediassa -projekti. Hakuja tehdessäni löytyy monia ”maahanmuutto ja journalismi” -tyyppisiä lähteitä jo pelkästään Tampereen yliopistossa tehtyjä, joten kyseisestä aiheesta koskettavien tutkimusten löytäminen ei ole ollut mitenkään

ongelmallista. Tässä luvussa käyn läpi aiempaa tutkimusta niin artikkeleina kuin laajempinakin tutkimuksina.

Pentti Raittila (2009) nostaa esille kolme päätyyppiä, jotka 2000-luvun alussa ohjailivat maahanmuuttokeskustelun kiristymistä. Ensiksi, yleisenä käsityksenä on, että tällaista kriittisyyttä ei ole, sillä maahanmuuttovastaisia tahoja ei ole päästetty julkisuuteen ja näin jopa rasistiset tahot ovat tulleet ääneen lähinnä Internetin kautta: keskustelupalstoilla, omilla sivuillaan ja blogeissa. Lisäksi poliitikot ovat olleet 2000-luvun alussa hyvin näkymättömiä maahanmuuttokeskusteluissa sekä etniseen syrjintään liittyvissä keskusteluissa. Poliitikot saattoivat ottaa kantaa hyvin kärkkäästi yksittäisiin tapauksiin, mutta toisenlaista oli, kun puhuttiin aiheesta laajemmasta näkökulmasta, johon saattaa olla syynä myös se, että puolueiden sisällä henkilöiden kannat voivat poiketa suurestikin. Kolmanneksi maahanmuuttajat eivät itse keskustelun kohteina ole tulleet ääneen ja yleensä ”toiset” ovat heistä puhuneet kuten esimerkiksi virkamiehet. Jutut ovat myös ”yksinäisiä”, eli maahanmuuttajien ja kantaväestön välille ei synny vuorovaikutteisuutta.

Keskusteluja etnisyydestä mediassa - Suomalaisten, maahanmuuttajien ja tutkijoiden tulkintoja - tapaustutkimuksen (2007) on annettu tutkijoiden lisäksi myös ”tavillisten” suomalaisten ja maahanmuuttajien tulkita median tapaa kuvata suomessa asuvia vähemmistöjä. Tutkimustilanne on vaikuttanut tehtyihin tulkintoihin, sillä haastatteluita tehtiin esimerkiksi luokahuoneessa, jolloin muiden läsnä olo ja samalla tieto osallisuudesta tutkimukseen vaikuttaa tulokseen. Merkityksellistäminen on *intertekstuaalinen prosessi*, jossa yhdistyvät muut samaa aihepiiriä koskevat kokemukset, tekstit ja niiden kontekstit. Mediatekstit muistuttavat ja luovat yhteyksiä muihin teksteihin, joita kaikkia tutkija ei tunne. (Raittila & Nikunen & Pöyhtäri & Hiltunen 2007.)

Maahanmuuttokritiikki puolestaan on tullut Suomeen laajasti vuoden 2008 lopussa, kun kielitieteilijä Jussi Halla-Aho valittiin suurella äänimäärällä Helsingin kaupunginvaltuustoon. Euroopassa muuten maahanmuuttokriittisyys on horjuttanut politiikkaa jo 1980-luvulta alkaen. Markus Mattlarin artikkelissa (2010) tarkastellaan Helsingin Sanomien ja Iltalehden kirjoittelua poliitikkoon liittyvissä jutuissa kunnallisvaalien jälkeisillä viikoilla. Halla-Aho oli poikkeus muista

kriitikoista, ollessaan koulutettu ja terävä kirjoittaja. Maahanmuuttokriittisyys on medialle hankala tilanne, sillä maahanmuuttokriittisyyden populismi ei sovi yhteen Suomen omaksumien näkökantojen kanssa, eli sitä on vaikea löytää lehtien omista kirjoituksista. Halla-Ahoa koskevasta kirjoittelusta saa eräänlaisen häirikköpoliitikon mielikuvan, sillä suurin osa häneen liittyvät kirjoitukset ovat liittyneet rikosepäilyihin ja poliisitutkintoihin koskien hänen maahanmuuttokriittistä kirjoittelua. Halla-Aho tunnustetaan poliitikkona, mutta hänen kirjoituksensa ja mielipiteet tulevat esille ainoastaan niiden aiheuttamista konflikteista ja vastakkainasetteluista. Myös Halla-Ahon ja hänen puolueensa johdon välinen railo pääsee hyvin esille uutisoinneissa. Häntä on kuitenkin kohdeltu mediassa korrektisti ja hän on itse päässyt paljon ääneen ja häntä haastateltiin juttujen tuomien konfliktien johdosta eikä niinkään hänen kirjoitustensa sisällöstä. (Mattlar, 2010.)

Pentti Raittilan toimittamassa teoksessa (2002) on tutkittu etnisyyttä ja rasismia mediassa ja myös tarkasteltu erilaisten etnisten ryhmien näkökulmasta asiaa. Jo tuolloin artikkelien kirjoittajat pohtivat teoksessaan onko medialla parantamisen varaa maahanmuuttouutisoinnin kannalta. Juttujen aiheita tarkastellessa jää yksipuolinen kuva: taustoittavia juttuja, prosessien seurantaa sekä monipuolisempaa vähemmistöjen sosiaalisten ongelmien ja kulttuurin tarkastelua kaivattaisiin lisää, mutta sama ilmiö pätee myös eurooppalaisessa julkisuudessa. Euroopan Unionin rasismien monitorointikeskus suosittaa, että panostettaisiin juurikin muun muassa taustajuttuihin tutkivammalla otteella.

2000-luvun alkupuolelle tultaessa maahanmuuttoa koskevat uutisoinnit ovat lisääntyneet, mutta tuolloin näissä maahanmuuttaja itse jää hiljaiseksi ja hän on useimmiten muiden kuvaamana. Tällöin maahanmuuttaja on kuvattu monesti rikollisen asemassa tai massoittain kasvottomina turvapaikanhakijoina tai eksoottisina juttujen värittäjinä. Tosin maahanmuuttajat olivat itse aika passiivisia tulemaan julkisuuteen esimerkiksi kieliongelmiensa vuoksi ja lisäksi myös hyvää tarkoittaessaankin journalismi voi olla lietsomassa ennakkoluuloja, syrjintää ja rasismia. (Raittila & Horsti & Pietikäinen 2002, 200–208.)

Susanna Vehmas (2012) on tutkinut artikkelissaan maahanmuuttokirjoittelua sanomalehdissä. Sanomalehdet onkin oiva tutkimuskohde, sillä printtimedia heijastelee yhteiskunnan tilaa ja poliittisen ilmapiiriin kiristymisen vaikutukset maahanmuuttokeskusteluun ovat selkeästi havaittavissa. Tutkimuksen kohteena ovat Helsingin Sanomat sekä Turun Sanomat vuoden 2011 eduskuntavaalien puitteissa. Jutuissa rikoksiin ja ongelmiin painottuvat jutut olivat edelleen yleisiä. Viranomaiset taas puhuivat maahanmuuttajien puolesta, mutta kuitenkin maahanmuuttoaiheet kaipaavat edelleen syventämistä ja dialogia.

Reeta Pöytäri (2011, 40) on artikkelissaan tarkastellut aikakauslehtiä ja sitä, miten maahanmuuttajat ja maahanmuutto artikuloituvat lehdissä vuosina 2003–2006, ennen aiheen politisoitumista. Pöytärin mielestä nykyinen uutisjournalismiin painottuvat tutkimukset aiheuttaa liian yksipuolisen kuvan aiheesta. Uutisjournalismi kärjistää ja tuo esiin kielteiset asiat, toisin kuin aikakauslehdet, jotka tuovat esille asioiden myönteisempiä puolia, sekä lehtien lajityypit erottuvat. Tarkasteltavat lehdet olivat: ET, Me Naiset, Rakentaja-lehti ja Suomen Kuvalehti.

ET- ja Me Naiset -aikakauslehdet käsittelivät aihetta hyvin läheltä: maahanmuuttaja on muun muassa perheen jäsen tai kollega, osana arkea. *Suomen Kuvalehdestä* voitiin erottaa kaksi tyyppitapausta. Menestyjinä ovat ne maahanmuuttajat, joilla on jollakin tavalla merkittävä rooli suomalaisessa yhteiskunnassa ja jotka ovat vaikeuksien kautta tulleet ”kunnollisiksi suomalaisiksi”. Toinen tyyppi Suomen Kuvalehdessä on maahanmuuttajan kuvaaminen erittelemättömänä ja kasvottomana kuten pakolaisina tai turvapaikan hakijoina ja näissä aiheissa puhutaan maahanmuuttajista ilman, että heitä itseään haastateltaisiin. Myös *Rakentaja*-lehdessä on havaittavissa kaksi tyyppitapausta: äänetön työperäinen maahanmuuttaja ja toinen on Virosta tai Venäjältä muuttanut työmies, jota haastatellaan ja hän esiintyy kovia kokeneena, mutta nyt veronsa maksavana hyvänä työntekijänä. Kokonaisuudessaan voi todeta, että aihe tulee näissä lehdissä ajankohtaiseksi, kun ilmaantuu mielenkiintoinen tapaus tai muuten aihe on ajankohtainen lehdelle, erityisesti näin oli Rakentaja-lehdessä. Lehdissä myös maahanmuuttajalle annettiin ääni poikkeuksellisen usein ja heitä myös tarkasteltiin Suomi-kuvan taustalla, eli suomalaisia tuntuu edelleen kiinnostavan paljon se, mitä Suomesta ajatellaan. (Pöytäri, 2011.)

Jarkko Wickström ja Mari Maasilta (2012) ovat tutkineet artikkelissaan sekä television neljän pääkanavan esittämiin maahanmuuttoon liittyviä uutisia ja ajankohtaisohjelmia että television vaalikeskustelujen maahanmuuttoa käsitteleviä osuuksia. Ajankohtana on ollut marraskuun 2010 alusta huhtikuun 2011 loppuun. Näkyvimpiä aiheita olivat tutkimuksen mukaan *maahanmuuttovastaisuuden, rasismin ja vihapuheen lisääntyminen, maahanmuuttopolitiikka yleensä, romanien asettuminen Helsinkiin ja työperäiseen maahanmuuttoon liittyvät kysymykset*. Maahanmuuttajien kotouttamista käsiteltiin televisiossa jonkin verran, mutta käsittely oli pintapuolista. Muun muassa vihapuheiden pohdinta oli suosittua ja yleensä ne yhdistyivät Perussuomalaiset -puolueeseen, joka oli muutenkin paljon esillä. Lisäksi keskusteluiden aiheiden ympäriltä oli tutkijoiden mukaan yleistävää ja epäsymmetristä ja myös kuvien avulla tuotiin mahdollisuus monenlaisiin tulkintoihin. Dialogisuus keskusteluissa jäi vähemmälle.

Työperäistä maahanmuuttoa mediassa on tutkinut Anna Simola (2008). Hän toteaa tutkimuksen alussa, että maahanmuuttajat on opittu näkemään työvoiman ulkopuolisina palveluiden käyttäjinä, joten ajatus maahanmuuttajista yhteistä hyvää rakentavina ja kansantaloudellisesti ”hyödyllisinä” yksilöinä on ollut keskustelulle harvinaisempaa pohjoismaissa. Työvoimaperäinen maahanmuuttokeskustelu yleistyi vasta 2000-luvun aikana, jolloin yleisestikin puhuttiin työvoimapulasta ja työperäinen maahanmuutto on ollut yhtenä ratkaisuna tähän ongelmaan. Keskustelu on ollut aiheen ympärillä runsasta tuohon aikaan. Simolan tutkimuksessa analysoidaan sekä aiheeseen liittyvää uutisointia että uutisten aikaan saamaa mielipidekirjoittelua ja erityisesti internetissä käytyjä keskusteluja määrällisen tutkimuksen menetelmiä käyttäen vuodelta 2008.

Tuloksena Simolan (2008) tutkimuksessa oli muun muassa, että maahanmuuttajat ovat itse olleet aiheen ympäriltä mediassa äänessä, mutta valtionjohdon ääni ei näkynyt kokonaisuudessaan lainkaan. Tämä on yllättävää, sillä onhan valtionjohdolla hyvin keskeinen asema työperäisestä maahanmuutosta puhuttaessa. Tuloksena oli myös, että työperäinen maahanmuutto jakaa mielipiteitä: esimerkiksi pakolaisuuteen liittyvään keskusteluun verrattuna työperäisen maahanmuuton yhteydessä vaikuttaa olevan helpompi ottaa kantaa myös maahanmuuttoa vastaan. Toisaalta sekä toimittajat että erityisesti ay-liikkeen edustajat nostavat esiin tärkeitä maahanmuuttajatyövoiman rekrytointiin ja palkkaukseen liittyviä väärinkäytöksiä.

Paula Haara (2012) on tutkinut poliittista maahanmuuttokeskustelua Helsingin Sanomien verkkokeskusteluista. Verkkokeskusteluiden tutkiminen voi olla enemmän ihmisten asennemaailmaa avaava, sillä useimpien verkkosivustojen anonyymiys mahdollistaa sellaisten asenteiden julkituomisen, joita ei ehkä muussa yhteydessä ilmaisisi julkisesti. Haara on tarkastellut verkkokeskustelun sisältöä laadullisen sisällönanalyysin ja argumentaatioanalyysin keinoin. Tarkastelun kohteena olivat Helsingin Sanomien kotimaan ja politiikan palstan keskustelut ja keskustelujen aiheet kumpusivat yleensä jostakin uutisesta tai kolumnista. Tuloksena Haaran tutkimuksessa oli, että maahanmuuttokriittisyys dominoi keskustelua ja maahanmuuttajat itse eivät näyttäneet osallistuvan lainkaan keskusteluihin.

3 Tutkimusasetelma

3.1 Tutkimusaineisto ja -prosessi

Päädyin siis sanomalehden artikkelien tutkimiseen, koska sitä voidaan pitää vieläkin eräänlaisena julkisen keskustelun ilmentäjänä. Kirjoitettua tekstiä on myös jokseenkin selkeämpi tulkita kuin esimerkiksi kuvia tai liikkuvaa kuvaa ja koen, että tämän tutkielman resurssit tulisivat rajoittamaan liiaksi, mikäli haluan laajemman kuvauksen ilmiöstä ja sen muutoksesta.

Tutkimusaineistoksi on valikoitunut pohdinnan jälkeen Turun sanomat ja loppujen lopuksi pääkirjoitussivun artikkelit. Päädyin tähän sanomalehteen siitä syystä, että Satakunnassa asuvana tällä alueella julkaistuja artikkeleita minun ei olisi loppujen lopuksi ollut kovinkaan paljon syytä tutkia Satakunnan paikallista sanomalehteä. Sillä koen, että tällä alueella maahanmuutto ilmiö ei ole niin näkyvä ja siten ei hälyttävästi ajankohtainen oman käsitykseni mukaan. Tämä luonnollisesti siitä syystä, että Satakunnassa asuu varsin vähän maahanmuuttajia verrattuna muihin suomalaisiin kaupunkeihin, vaikka vuoden 2015 pakolaismuuttovirta onkin näkyvässä.

Turku on puolestaan omaleimaisempi alue maahanmuuton suhteen pääkaupunkiseudun lisäksi, kuten aiemmin tässä tutkimuksessa on mainittu, joka toisi varmasti aineistona myös mielenkiintoisempia tuloksia. Lisäksi se on länsisuomalaisena kaupunkina, myös minulle hyvä valinta. Toisena vaihtoehtona oli aiemmin myös Helsingin sanomat, jota voidaan pitää enemmänkin koko maata edustavana sanomalehtenä, mutta tällöin mahdollinen paikallinen omaleimaisuus jäisi pienemmälle huomiolle lehden ollessa ehkä vielä enemmän valtakunnallisten ilmiöiden tulkitsija.

Tämän lisäksi tarkoitukseni olisi tutkia lehtiartikkeleita eri vuosilta, koska tavoitteenani on saada jonkinlainen katsaus myös tapahtuneesta muutoksesta, sillä esimerkiksi maahanmuuton jatkuva kasvu saattaisi näkyä myös artikkelien tuottamien merkitysten muutoksena. Lisäksi yhteiskunnan muutokset esimerkiksi talouden nousu- ja laskukaudet saattavat myös näkyä kirjoituksen luonteen

muutoksessa. Vuosiksi ovat valikoituneet viiden vuoden välein vuodet 1998, 2003, 2008 ja 2013. Tämä tuntui aluksi olevan sopiva määrä pro gradu -tutkielmaa varten ja samalla aikaväli on tarpeeksi laaja saadakseni jonkinlaisen kuvan muutoksesta. Vuosi 1998 oli hyvä valinta ensimmäiseksi vuodeksi, koska tuolloin maahanmuutto ilmiö oli jo ollut muutaman vuoden ajankohtainen koko Suomessa. Myös vuoden 2008 artikkelit ovat mielenkiintoinen tarkastelun kohde keskustelun noustessa voimakkaasti esille aiheen ympäriltä.

Vuodesta 1998 on hyvä aloittaa tarkastelu siitä syystä, että tuolloin maahanmuutto ilmiönä oli vielä jokseenkin tuore, mutta jonkin aikaan jo esillä ollut. Sillä kuten jo aiemmin on mainittu: maahanmuuttajien määrä kasvoi ennätysellisen korkealle vasta 1980- ja 1990-luvuilla, nimittäin vasta Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Suomesta tuli enemmänkin maahanmuuttajia vastaanottava maa, eikä enää omia kansalaisiaan luovuttava maa, kuten aiemmin se oli enimmäkseen ollut (Forsander 2003, 64).

Aineiston olen saanut Turun sanomien arkistosta, jossa olen päässyt käyttämään toimittajille suunnattua elektronista arkistotietokantaa. Hakusanana olen käyttänyt *maahanmuut** ja hakuväli sijoittui vuosittain ajalle 1.1–31.12. Tämä haku tuotti kaikki artikkelit, joissa on jossain kohtaa mainittu hakusana, joten kävin läpi ensin kaikki löytyneet artikkelit niiden otsikoiden mukaan, joista otin itselleni oleelliset tutkittavaksi aineistoksi. Oleellisuudella tarkoitan, että olen ottanut kaikki artikkelit, jotka tavalla tai toisella käsittelevät jo lähtökohtaisesti maahanmuuttoa tai maahanmuuttajia pois lukien ulkomaan uutiset. Hakutuloksena, jossa mainitaan käyttämäni hakusana, sain artikkeleita seuraavanlaisesti:

- 1998: 225 artikkelia
- 2003: 399 artikkelia
- 2008: 704 artikkelia
- 2013: 498 artikkelia

Artikkeleista ja jutuista olen rajannut pois luonnollisesti ulkomaan uutiset, sillä aiheeni rajautuu kuitenkin vain Suomeen ja Turkuun, joten ulkomaan uutiset eivät tässä tilanteessa toisi tarpeellista tietoa. Mukaan olen kuitenkin päättänyt ottaa Turun Sanomien mielipideosaston arkistoidut kirjoitukset, pääkirjoitukset sekä niin sanottujen liitelehtien artikkelit. Näiden lisäksi toki myös perinteiset uutisjutut ovat mukana tarkastelussani aineiston keruun vaiheessa.

Lähtiessäni artikkeleita käsittelemään vastaan tuli itselleni haastava ongelma. Nimittäin artikkeleita on todella paljon ottaen huomioon se, että pro gradu -tutkielman laajuus on rajallinen, joten ongelmaksi muodostui se, että minun olisi ollut lähes mahdotonta käsitellä kaikki artikkelit ilman suurempaa rajauksen tekemistä. Ongelmani tämän suhteen tuli esille ensin pro gradu -tutkielmaryhmässäni ja myöhemmin oivalsin sen itse lähtiessäni toden teolla käsittelemään artikkeleitani. Aihe on ollut todella paljon esillä sanomalehden jutuissa.

Pienen pohdinnan jälkeen päädyin käsittelemään tässä tutkimuksessa ainoastaan Turun Sanomien pääkirjoitussivun artikkeleita aiheesta, joita niitäkin on varsin kiitettävästi kirjoitettu maahanmuutosta. Pääkirjoitussivun artikkelit olivat myös siitä syytä hyvä valinta, sillä niillä perinteisesti tuodaan esille koko lehden kannanotto esillä olevaan aiheeseen ja pääkirjoitukset monesti ymmärretään ikään kuin ylhäältäpäin osoittelevana ilmiöiden selittäjänä. Arkisto, josta olen artikkelit hakenut, on elektroninen, joten artikkelit ovat niitä, jotka sinne on sellaisenaan kukin talletettu. Eli kyseessä ei ole ollut varsinaisen lehden tarkastelu tai edes artikkelien kuvat sellaisenaan kuin ne on julkaistu, vaan ainoastaan itse kirjoitettu teksti. Pääkirjoitusartikkelit on eritelty arkistosta sanalla *pääkirjoitus*, joten emme tässä tapauksessa voi tietää missä osassa pääkirjoitussivua artikkelit on julkaistu. Tarkastellessani Turun Sanomien lehteä huomaan, että pääkirjoitussivulla on monta erilaista kirjoitusta: niin sanottuja alioartikkeleita, joissa kirjoittajana on monesti teeman asiantuntija, toimittajan artikkeli sekä nimettömänä kirjoitettu lehden oma kirjoitus ja onpa ainakin vuoden 2016 lehtien pääkirjoitussivulla ollut päivän teemaan liittyvä pilakuvakin. Tässä tutkimuksessa erittelen myös varsinaiset pääkirjoitukset sekä nimellä kirjoitetut artikkelit, jotka ovat julkaistu pääkirjoitussivulla.

Näin ollen olen valinnut elektronisen aineiston mukaan nimetyt pääkirjoitussivulla julkaistut artikkelit tarkasteluni kohteeksi, joten valitettavasti epäselväksi tässä työssä jää se, missä kohtaa pääkirjoitussivua artikkelit ovat tarkalleen ottaen julkaistu. Monessa on kuitenkin merkittynä kirjoittaja ja mahdollisesti hänen silloinen asemansa asiantuntijana, joten ainakin siitä seikasta voimme pitkälti päätellä, että ne ovat olleet niin sanottuja alioartikkeleita. Tässä tutkielmassa kuitenkin käytän enimmäkseen termiä pääkirjoitus mikäli kirjoittajan nimeä ei ole mainittu, sillä se on sillä nimellä arkistoitu elektroniseen arkistoon ja on näin ollen ollut osa pääkirjoitussivua Turun Sanomissa.

3.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni olen rajannut seuraavasti aiheeni ympärille:

- Miten maahanmuuttajista ja maahanmuutosta on kirjoitettu Turun Sanomien pääkirjoitussivun artikkeleissa vuosina 1998, 2003, 2008 ja 2013?
- Onko tällä aikavälillä tapahtunut muutosta?
- Mitkä kunkin vuoden yhteiskunnalliset ajankohtaiset tilanteet mahdollisesti vaikuttavat taustalla ja näin pääkirjoituksen luonteeseen? Mitä diskurssianalyysi tuo esille artikkeleista?

3.3 Menetelmä: Sisällönanalyysi

Ensimmäisenä käytän sisällönanalyysiä tarkasteluun ja tämän jälkeen diskurssianalyysin keinoja. Tässä tutkimuksessa on tarkoitukseni tehdä diskurssianalyysiä artikkeleista, mutta aluksi otan sisällönanalyysin keinoin katsauksen pääkirjoitussivun artikkeleihin ja tarkastelen miten aiheet tulevat esille viiden vuoden välein ja kuinka ne ovat mahdollisesti muuttuneet. Teen siis teoriaa tuottavaa tarkastelua artikkeleista enkä ensisijaisesti testaa teoriaa, mutta vertaan omia tuloksiani aiempaan tutkimukseen maahanmuutosta mediassa. Alussa myös teemoittelen ja luokittelen artikkeleissa esiintyneet asiat ja lopussa tämän jälkeen lähdän tarkastelemaan merkityksiä, joita

artikkeleissa on tuotettu maahanmuutolle ja kuinka ne mahdollisesti poikkeavat tai eroavat muista vastaavista tutkimuksista, eli yhdistän mukaan diskurssianalyysiä. Näitä kahta menetelmää yhdistelemällä saan todellisemman kuvan siitä, mitä on puhuttu maahanmuutosta pääkirjoitussivuilla. Keskeistä diskurssianalyysissä on se, että todellisuus rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12).

Menetelmäni on tässä tutkielmassa ensimmäisenä monesti itselleni vastaan tullut laadullisen tutkimussuuntaukseen kuuluva sisällönanalyysi, joka soveltuu erityisesti tekstien tutkimiseen, mutta myös kuultujen ja nähtyjen ilmiöiden analysoimiseen. Tämä toki myös tarkoittaa sitä, että lähes kaikki laadullinen tutkimus on sisällönanalyttistä, koska kaikki laadullinen tutkimus tutkii kirjoitettua tekstiä jossakin määrin. (Tuomi & Sarajärvi, 2009.)

Sisällönanalyttinen tutkimus on siitä hyvä, että se antaa laajat mahdollisuudet tarkastella aineistoa, eikä rajoita tutkivaa otetta kovinkaan paljon. Sisällönanalyysin sanotaan siis olevan erittäin väljä tutkimusmenetelmä, joka toisaalta saattaa olla myös sisällönanalyysin tuoma haaste. (Tuomi & Sarajärvi, 2009.)

Itselleni ongelmaksi aineiston keruun jälkeen muodostui aluksi sen liiallinen laajuus, ottaen huomioon omat resurssini, joten päätöksen teko tuli tässä vaiheessa ajankohtaiseksi aineiston rajaamisen suhteen. Tutkija Timo Laineen esittämää laadullisen analyysin etenemistä voidaan esittää hieman muunnettuna seuraavasti: 1.) Päätös: mikä aineistossa kiinnostaa, 2.) Aineiston läpikäyminen ja omien kiinnostuskohteiden merkitseminen, 3.) Muiden asioiden pois jättäminen, 4.) Merkittyjen asioiden yhteen kerääminen, 5.) Luokittelua, teemoittelua tai tyypittelyä, 6.) Yhteenvedon kirjoittaminen. On siis erityisesti muistettava aineiston alkuperäinen rajaaminen, joka saattaakin tuoda haasteita, koska aineisto voi tuoda mielenkiintoisia asioita esille, mutta kaikkein me emme voi tutkia yhdessä tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 91–92.)

Oman tutkimukseni tilanteessa sopivimmalta vaihtoehdolta tuntuikin olevan aineiston luokittelu sekä temmottelu. Luokittelussa tarkastellaan esiintyvän ilmiön yleisyyttä, eli kuinka monta kertaa jokin asia ilmenee aineistossa, ja tästä voidaan pitää myös jonkinlaista tilastoa tai taulukkoa. Temmottelu on puolestaan luokittelun kaltaista, mutta tällöin tarkastelemme sitä mitä kustakin teemasta on sanottu ja voimme myös tehdä vertailuja teemojen kesken. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 93.)

Sisällönanalyysiä ohjaavat seuraavat Eskolan (2007; 2001) esittämät analyysin muodot: aineistolähtöisyys, teoriasidonnaisuus sekä teorialähtöisyys. Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan aineistosta teoreettinen kokonaisuus, mutta ongelmana tässä on se, että tuleeko teoria puhtaasti aineistosta, sillä kyllähän tutkijan omat päätökset jo tutkimusasetelman alusta alkaen ohjaavat tehtyjä havaintoja. Teoriaohjaavalla analyysillä edellisen ongelmia voidaan ratkoa, jolloin aikaisemmat teoriat ohjaavat havaintoja, mutta ei ole kuitenkaan teoriaa testaava analyysi. Perinteinen teorialähtöinen analyysi puolestaan nojaa johonkin tiettyyn teoriaan, malliin tai auktoriteetin esittämään ajatteluun, eli kyse on yksinkertaisemmillaan teorian testaamisesta. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 95–97.)

3.3.1 Diskurssianalyysi aineiston tarkastelussa

Sisällönanalyysiä käyttäessäni tämän kokoisessa aineistossa en voi välttyä huomaamasta asioita, joita ei artikkeleissa kerrota, joten aion yhdistää artikkelien tutkimiseen toisena tutkimusmetodina tässä työssä myös diskurssianalyysiä. Seuraavaksi tarkastellaan hieman, mitä tällä tarkoitetaan ja tutkitaan. Diskurssin tutkiminen on monitieteistä, jota harjoitetaan monilla tieteen aloilla, joten sen käsitteet eivät ole täysin yksiselitteisiä.

Muun muassa Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (2016) toteavat, että kielenkäyttö tuottaa omat seurauksensa ehkä tiedostaen tai jopa huomaamatta, joten kielenkäyttö ei ole vain asioiden toistamista ja kuvaamista. Kiinnostuksen kohdetta halutaan mahdollisesti kielenkäytön tilanteessa

kohdistaa johonkin asiaan tai jopa ideologiaan. Kirjoittajat myös huomauttavat tutkijan asemasta tässä yhteydessä, eli mitä tutkija haluaa itse aineistostaan tuoda näkyviin, saattaa se jopa itsessään tuottaa merkityksiä valintojensa kautta. Yhtenä seurauksena saattaa olla jopa alistussuhteiden tuottaminen ja niiden ylläpito sekä jopa legitimointi (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 47; Potter & Wetherell 1987, 187). Kuten merkitysten tuottaminen yleensä myös alistussuhteiden tuottaminen voi olla tarkoituksena tehtynä tai vahingossa tuotettua jopa hyvää tarkoittaen, mutta tuottaen kuitenkin eriarvoisuutta. Analyysillä pyritään jäljittämään näitä seikkoja näkyviksi piilostaan (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 47–50.)

Keskeisin termi on diskurssi, jolla voidaan eri tilanteissa ja yhteyksissä tarkoittaa eri asioita. Sosiaalisella on suuri merkitys tässä ja kieli sekä sen käyttäminen ovat kiinni tilanteesta, eli konteksteista. Voimme ehkä jopa puhua siitä, mitä kieli kertoo suoraan, mutta mitä se todellisuudessa kertoo. Puhumme myös kielellisestä käänteestä, jolloin kielen tutkimus on mennyt tähän suuntaan 1960- ja 1970-luvuilla. Vaikutusvaltaisista diskurssitutkimuksista ollut teoreetikko on Michael Foucault, joka toi erityisesti esille sen miten kielen vaihtelu on järjestäytyntä ja siten vaikuttaa todellisuuteen. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 22–25.)

Diskurssianalyysissä käytetään termejä diskurssi ja diskurssit, joilla tarkoitetaan eri asioita: *diskurssit* on vakiintunut jokin merkityksellistämisen tapa, joka tiedetään yhteisössä. *Diskurssi* yksikkömuodossa on taas merkitykseltään sellainen, jota emme voi tyhjentävästi määrittellä, mutta sen voimme todeta, että tarkoitamme diskurssilla vuorovaikutuksellista kielen käyttöä tai muuta semioottista toimintaa. Sillä on aina sosiaalisia ehtoja ja näin tavoitteista riippuen seurauksia. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 26–27.)

Voisin todeta, että omassa tutkimuksessani käytän edelliseen viitaten nimenomaan diskurssin tutkimista artikkeleista, jolloin pohdin, mikä tilanne vaikuttaa kielenkäytön valintoihin artikkeleissa. Tutkiessamme diskurssia olemme siis kiinnostuneita todellisista tilanteista, joka vaikuttaa kielen käyttöön. Konteksteilla on suuri merkitys tässä suhteessa. Mikään sana, lause, kuva tai mikään diskurssi ei ole pysyvä, vaan sen käyttöön ja siihen miten valitsemme sen

käyttötavan vaikuttaa kontekstit, joita tutkija voi myös tutkimuksessaan rajata. Se voi olla tilannesidonnaista tai taustalla vaikuttavat laajemmat yhteiskunnalliset tilat ja todellinen merkitys syntyy näin kontekstin vaikutuksesta, lukijan, kirjoittajan ja kielen vuorovaikutuksesta. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 28–31.)

3.3.2 Retoriikan ja diskurssin tutkimista

Aineistoni teemoittelun jälkeen on vaikea olla huomaamatta esimerkiksi saman teeman muuttumista eri vuosien välillä. Voimme siis puhua jokseenkin diskurssin tutkimisesta tässä yhteydessä kuten olen aiemmin maininnut. Otan tässä lisäksi esimerkkinä argumentaatioanalyysin retoriikan ja diskurssin tutkimisesta, vaikka en koko Suomen diskurssia ja retoriikkaa maahanmuuttoon liittyvissä pääkirjoituksissa tutki, niin sovellan samoja suuntauksia, kuten seuraavaksi esitän esimerkkinä. Diskurssilla on siis aina jokin tavoite, jolla taas on seurauksia, joten mielestäni retoriikantutkimisen hengessä on hyvä aineistoani jonkin verran myös tarkastella.

Retoriikalla voimme vahvistaa omia tarkoituksperiämme ja tavoitteita kielenkäytöllä. Pyrimme vahvistamaan omia näkemyksiämme esimerkiksi puolustavalla tekniikalla, jossa vahvasti pyritään saamaan väitteen esittäjä kuulostamaan luotettavalta kuten esittämällä tilastoja ja mahdollisesti käyttämällä tietynlaisia sanoja. Retoriikka voi lisäksi olla kilpailevan vastaväitteen kaatamista ja vastakkaisen osapuolen näyttämistä huonommassa valossa epäluotettavalta ja monesti pyritään tuomaan osapuolen argumenteista esille omien epäilyttävien etujen tavoittelu. (Jokinen 2016, 337–368.)

Otetaan esimerkkinä seuraava tutkimus, jossa tällaista tutkimusmetodia on käytetty tekstin tulkintaan. Retoriikkaa ja diskurssia on muun muassa tutkinut Anna-maria Isola (2012) artikkelissaan, jossa hän tarkastelee Suomessa 2000-luvun alussa valinnutta huolta alhaisesta syntyvyydestä, joka puolestaan johti Elinkeinoelämän valtuuskunnan, Väestöliiton ja valtioneuvoston kirjallisiin puheenvuoroihin. Hänen tutkimuksensa teema näyttäytyy myös osana

oman aineistoni tuloksissa ja toimii yhtenä kontekstina varsinkin 2000-luvun vaihteen Suomessa. Hän kutsuu sen aikaista diskurssia syntyvyysshuolen diskurssiksi, joka aiheutui laskeneesta syntyvyydestä Suomessa. Isola kysyy miten väestöpolitiikka määriteltiin syntyvyysshuolen diskurssin aikana, minkälaisia puheenvuoroja käytettiin ja minkälaisia diskursiivisia kamppailuja käytiin koskien väestöpolitiikkaa sekä miten kansalisuutta määriteltiin ja miten se sukupuolittui. Tuloksena on ollut kuitenkin se, että syntyvyysshuoli diskurssina ei ole lyönyt läpi Suomessa 2000-luvun alussa.

Kriittisellä diskurssianalyysillä ja retorisella luennalla artikkelissa etsitään kolmessa edellä mainitusta asiakirjoista sisällöllisiä teemoja ja sanavalintoja, jotka ovat saaneet erityisarvon tai tehtävän. Näin voidaan nähdä yksimielisyyden alueita, argumentoinnin julkilausumattomia lähtökohtia, eli esisopimuksia. Argumentaatiota tutkitaan tarkastelemalla tekstin tavoitteita ja sitten verrataan niitä esisopimukseen, jonka jälkeen luodaan argumentaatiokaavioita. Artikkelissa puhutaan *eetoksesta* ja *paatoksesta*, josta ensimmäinen viittaa lukijan vakuuttamiseen hyödyntäen diskursiivisia olettamuksia. Jälkimmäisellä vedotaan lukijan tunteisiin. (Isola 2012, 334–338.)

Artikkelista tulee ilmi, että Elinkeinoelämän valtuuskunta on eetoksena esittänyt, että keskiluokkainen suomalainen väestö on maalle kilpailuetu ja tämän ryhmän olisi toivottavaa lisääntyä enemmän ja näin myös ylläpitää yhtenäistä kulttuuria. Paatoksen avulla puhutaan taas itsekkyydestä ja velvollisuudesta lisääntymisen näkökulmasta. Eli Elinkeinoelämän keskusliitto on pyrkinyt siihen, että yhdellä ihmisryhmällä olisi korkeampi syntyvyys, eikä niinkään yleisesti syntyvyyden nostattamiseen. (Isola 2012, 338–342.)

Väestöliiton asiakirjasta on tarkasteltu erityisesti yhtä liitettä: Tilastokeskuksen selvitystä Suomen väestöstä ja tästä taas on selvitetty, että Väestöliitto pitää lasten hankintaa taloudellisena kysymyksenä. Artikkelin mukaan selvityksen eetoksena on lastenhankinta oikeus – ei velvollisuus ja tyyppillisen heterolisääntyjän eetos, joka on samalla selvästi äitikeskeinen. Lisäksi tekstistä näkyy

hyvinvointivaltiollinen eetos ja tämän kautta valtion on turvattava lisääntyjän elämä. (Isola 2012, 342–344.)

Valtioneuvoston selonteossa puolestaan kuuluu kansantaloudellinen eetos, jossa lisääntyminen nähdään oikeudenmukaisena ja tulevana veronmaksajina, joita tarvitaan. Paatoksena on tasapainoinen ikärakenne ja lapsimyönteisyys. (Isola 2012, 345–348.)

Artikkelissa on myös tarkasteltu syntyvyysretoriikan logoksia, eli tarkastelemalla tarkemmin sanavalintoja, jotka saavat tekstissä erityisen merkityksen (Isola 2012, 338; Perelman & Olbrechts-Tyteca 1971; Summa 1989; Perelman 1996; Vuori 2004). Logoksen voi jakaa arvo- ja faktalogokseen, ja nämä argumentaation välineet erottuvat selkeästi tutkimuksen aineistosta. (Isola 2012, 338.)

4 Pääkirjoitussivujen artikkelit

Sisällönanalyysin avulla ja sen viitoittamalla tiellä sekä diskurssia että hieman argumentaatiota pohtimalla tarkastelen kaikista pääkirjoituksista niitä teemoja, jotka mahdollisesti toistuvat ja tästä pystyn saamaan selville kuinka maahanmuutosta ja maahanmuuttajista puhutaan Turun Sanomissa. Selvitän myös mahdollista diskurssia ja retoriikkaa edellä olevan kappaleen mukaan. Näin ollen voin todeta, että tässä tutkimuksessa on kyseessä aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Valmiita ennalta päätettyjä teemoja minulla ei ole tarkoin määritelty ennen aineistoon tutustumista. Samalla teen siis myös luokittelua, joka on sekin olennainen osa sisällönanalyysiä. Mitä merkityksiä maahanmuuttajille annetaan ja miltä heidän asemansa suomalaisessa yhteiskunnassa sanomalehtijournalismin näkökulmasta näyttää? Onko näissä mahdollisesti negatiivisia tai positiivisia sävyjä? Miltä aikajananäkökulmasta katsottuna julkinen keskustelu maahanmuuttajista ja maahanmuutosta näyttää olevan Turun Sanomien pääkirjoitussivujen artikkelien kertomana?

Analyysini tulee olemaan ensisijaisesti aineistolähtöistä, mutta myös toisaalta teoriaohjautuvaa, jolloin aiempaan maahanmuuton viestintään liittyvät teoriat ohjaavat havaintojani. Ja samoin havaintojani ohjailevat myös aiemmat tutkimukset liittyen maahanmuuton ja maahanmuuttajien ilmentymiseen mediassa. Lisäksi tulen myös hieman tuottamaan uutta teoriakokonaisuutta, sillä pääkirjoitussivun artikkelit voivat myös tuottaa omanlaista näkemystään aiheesta.

Aineistoni analyysi etenee yksinkertaisuudessa seuraavasti: Käyn koko aineiston vuosi vuodelta läpi ja otan omaa tutkimustani koskevat pääkirjoitussivun artikkelit tarkastelun kohteeksi. Näistä artikkeleista teen luokittelua ja tyypittelyä teemoittain ja samalla pidän yläluokkina valitut vuodet. Tarkastelen ilmenneitä aihepiirejä, eli teemoja erityisesti aiemman teorian taustoittamana. Lisäksi teen myös vertailua valitsemani viiden vuoden välillä. Tarkastelen artikkeleissa ilmennyttä diskurssia sekä pohdin näitä myös hieman retoriikan tutkimisen hengessä. Lopussa tarkastelen tulosteni suhteutumista muuhun aiempaan tutkimukseen.

4.1 Vuosi 1998: väestörakenteen muutos

4.1.1 Väestö vanhenee ja maahanmuuttajat ovat työvoimaa

Vuosi 1998 oli Turun Sanomien kohdalla pääkirjoitussivujen artikkelista toiseksi hiljaisin vuosi kaikista neljästä. Tällöin pääkirjoituksia julkaistiin ainoastaan kuusi kappaletta. Kolme näistä käsittelee maahanmuuttoa laajasti suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta ja kaksi käsittelee rasismia ja sen uhkaa. Yksi pääkirjoituksista käsittelee maahanmuuttajien kotouttamista lähiöissä.

Suomalaisen yhteiskunnan vanhentuminen ja näin huoltosuhteen heikentyminen tuodaan esille kolmessa pääkirjoituksessa. Erityisesti alkuvuonna 15.1 ja loppuvuonna 2.12 julkaistuissa pääkirjoituksissa asia nähdään varsin huolestuttavana ja vaikeana. Ratkaisuna tähän ongelmaan esitetään maahanmuuttajien tuomista työntekijöiksi Suomeen ja heidän hyväksymistä työntekijöinä, jotta huoltosuhdetta voidaan pitää yllä. (TS, Rauno Tenovuo 15.1.1998 & TS, pääkirjoitus 2.12.1998.) 15.1 julkaistussa professori Rauno Tenovuon kirjoittamassa artikkelissa todetaan, että ensi vuosisadan puolivälissä Suomi lienee maahanmuuttajien osalta EU:n johtavia maita. Tuntuisi luonnolliselta, että maahamme tulisi ensisijaisesti paluumuuttajia Ruotsista, sitten myös muista kulttuuriltaan meitä lähellä olevista maista.

”Maahanmuuttajat työvoimana” on aiheena myös 22.6 julkaistussa pääkirjoituksessa, jossa puolestaan otetaan esille virolaisten tulo Suomeen työn mukana Viron liittyessä EU:hun. Tässä pääkirjoituksessa puolestaan arvellaan, että Virosta tuskin tulee suurta työvoimavyöryä Suomen työmarkkinoille, vaikkakin gallupit kertoivat toisin. Pääkirjoituksessa viitataan SAK:n tuolloin teettämään Suomen Gallupin tutkimuksen virolaisten halukkuudesta tulla Suomen työmarkkinoille siinä vaiheessa, jos Virosta tulee EU:n jäsenmaa ja tämän gallupin tuloksia tarkastellaan tässä pääkirjoituksessa rauhoitellen: Vaikka luvut ovat suhteellisen suuria, tutkimuksen julkistaminen ei ole synnyttänyt suomalaisissa minkäänlaista paniikkia. Lisäksi pääkirjoituksen mukaan ongelmaksi saattaa muodostua harmaa talous, sillä gallupin mukaan jopa puolet virolaisista on ilmoittanut halukkuutensa työskennellä jopa pimeillä markkinoilla. (TS, pääkirjoitus 22.6.1998.)

4.1.2 Rasismia pelätään ja kotouttaminen onnistuu vuorovaikutuksella

Vuonna 1998 on julkaistu kaksi pääkirjoitusta Turun Sanomissa koskien rasismien uhkaa. 1.3 julkaistussa *Rasismien peikko* -pääkirjoituksessa käsitellään Europarlamentaarikko Raimo Ilaskiven mielipidekirjoitusta Helsingin sanomissa, jossa hän luettelee suomalaisten ennakkoluuloja ja kohtaamisia maahanmuuttajien ja erityisesti somalien kanssa. Tämä yksi mielipidekirjoitus nostatti paljon puhetta suomalaisessa mediassa tuolloin ja tässä pääkirjoituksessa käydään läpi rasismien uhkaa tuon ajan eri lähteissä esiintyneitä kirjoituksia. Kuten aiemmissa vuoden 1998 pääkirjoitusteksteissä, myös tässä tuodaan esille väestön ikääntymisen tuoma haaste ja siihen ratkaisuna tarjotaan jälleen maahanmuuttoa. (TS, pääkirjoitus 1.3.1998.)

7.12 julkaistussa artikkelissa pääkirjoitussivulla puolestaan käsitellään rasismien syitä ja erityisesti kerrotaan koululaisten rasismista ja todetaan, että selvityksen mukaan 9-luokkalaisista pojista jopa neljännesosa pitää rasistista toimintaa ja muukalaisvihaa isänmaallisena. Oppilaista pojat ovat isänmaallisempia ja nationalistisempia kuin tytöt. Artikkelin on kirjoittanut kasvatustieteiden tohtori Osmo Virrankoski ja jo kirjoituksen otsikko kertoo tekstin luonteen: *Kouluissa vielä paljon työtä kasvattaa kansainvälisiä suomalaisia - Rasismi ei kuulu oikeaan isänmaallisuuteen*. Kirjoituksessa käydään paljon läpi rasismien syitä ja sitä, pitäisikö kouluissa käsitellä enemmän aihetta. Tuloksista kannattaa kuitenkin huomata, että suurin osa oppilaista kykenee erottelemaan suvaitsevan isänmaallisuuden tiukkapipoisesta nationalismista. Koulunuorisoa hämmentää se, että esimerkiksi skinit käyttävät isänmaallisia tunnuksia. (TS, Osmo Virrankoski 7.12.1998.)

26.5 muihin vuoden pääkirjoituksiin ja pääkirjoitussivulla julkaistuihin artikkeleihin verrattuna lyhyt pääkirjoitus kertoo, kuinka Turussa on lähtenyt tuolloin käyntiin kotouttamishanke Koto, joka on saanut taloudellista tukea rasismia vastustavalta ja suvaitsevaisuutta edistävältä EU:n erityisrahastolta. Tässä pääkirjoituksessa mainitaan, että hanke on ilahduttavasti lähtenyt kotouttamaan maahanmuuttajia pienryhmätoimintana Turkulaisissa lähiöissä yhdessä vuorovaikutuksessa kantaväestön kanssa. Kyseisen päivän lehdessä on muutenkin useampi artikkeli, joka käsittelee tätä aihetta ja myös tässä pääkirjoituksessa todetaan, että kotoutuminen

onnistuu parhaiten, kun sekä maahanmuuttajilla että kantaväestöllä on halu rakentavaan vuorovaikutukseen. (TS, pääkirjoitus 26.5.1998.)

4.2 Vuosi 2003: Tuleva työvoima otettava hyvin vastaan

4.2.1 Maahanmuuttajat työvoimana ja sen tuomat asenteet valtaväestöön

Vuonna 2003 pääkirjoitussivun artikkeleita on hallinnut voimakkaasti teema työvoimasta ja väestörakenteen muutoksesta. Nyt myös entistä enemmän ollaan huolissaan suomalaisen kantaväestön asenteista, jotka voivat olla haitaksi myös maahanmuuttajien sopeutumiselle uuteen asuun maahansa. Vuoden 2003 ensimmäisessä maahanmuuttoa käsittelevässä pääkirjoituksessa, joka on julkaistu 15.2.2003, käsitellään globalisaatiota yleensä ja sitä kuinka siirtolaisuudesta on tullut olennainen osa globalisaatiota, kun valtioiden rajat globalisaation vaikutuksesta edelleen hämärtyvät. Pääkirjoituksessa otetaan esille jälleen kerran, kuten artikkeleissa vuonna 1998: Suomen väestörakenteen muutos, johon otetaan esille ratkaisuna maahanmuutto ja maahanmuuttopolitiikan muovaamista sen mukaan. (TS, pääkirjoitus 15.2.2003.)

Pääkirjoitussivun artikkelissa, joka on ilmestynyt 24.2 käsitellään johtamista muun muassa monikulttuurisuuden näkökulmasta. Johtamista pohtii Tuulikki Petäjänniemi, joka toimii projektijohtajana sen aikaisen hallituksen Työssä jaksamisen ohjelmassa. Moninaisuus johtamisessa tulee haasteeksi, kun jälleen mainitaan väestön ikääntyminen, naisten ja miesten erilaiset johtamistarpeet ja samoin monikulttuurisuus tuo haasteensa. Kirjoituksesta kantautuu huoli maahanmuuttajien syrjiminen työyhteisöissä. Erilaisuus tulisi tiedostaa ja samalla hyväksyä, mutta nähdä myös voimavarana. (TS, Tuulikki Petäjänniemi 24.2.2003.)

Samaa teemaa noudattelee 13.4 ilmestynyt kirjoitus, jonka otsikko väittää, että *ulkomaisen työvoiman tuonti Suomelle on kiperä ratkaisu*. Myös tässä todetaan, että Suomen muuttuva väestörakenne sekä alhainen syntyvyys on asia, joka tuo haasteita työvoimalle ja aiheuttaa työvoimavajetta, johon tarjotaan ratkaisuksi maahanmuuttoa, mutta samalla huomautetaan sen haasteista ja riskeistä. Kirjoituksessa huomautetaan työperäisen maahanmuuton suurista kustannuksista, ja muutenkin painotetaan nimenomaan tietynlaista työperäistä maahanmuuttoa Suomelle hyödylliseksi. Humanitaarisesta syistä Suomeen tulleet maahanmuuttajat nähdään

epäedullisena huonon työllistymisen vuoksi ja sen nostattaman rasismien vuoksi. (TS, pääkirjoitus 13.4.2003.)

Samalla linjalla jatkaa 11.8.2003 ilmestynyt pääkirjoitus, joka jälleen huomauttaa väestön vanhenemisen ja tulevan uhkaavan työvoimapulan, johon tarjotaan ratkaisuksi myös maahanmuuttoa ja aktiivista maahanmuutto-politiikkaa, jossa suositaan ”tarpeellisia maahanmuuttajia”. Kirjoituksessa viitataan tuolloiseen Elinkeinokeskuselämän valtuuskunnan raporttiin. Samalla pääkirjoituksen kirjoittaja tuo esille haasteet koskien kantaväestön asenteisiin ja ehdottaa asennekasvatusta. (TS, pääkirjoitus 11.8.2003.)

Tutkija Arno Tanner on kirjoittanut 15.8.2003 ilmestyneen artikkelin pääkirjoitussivulla, jossa hän viittaa omaan väitöskirjaansa ja luettelee ehtoja onnistuneelle työvoimamaahanmuuttopolitiikalle. Tähän sisältyy pistelaskujärjestelmä, eli huolellinen arviointi ulkomailta tulevan työvoiman määrästä ja laadusta sekä tehokkaat värväyskeinot. Kirjoittaja huomauttaa, että suomalaista pistelaskua on pidetty tylynä ja epähumanina. Tanner toteaa, että Suomi tarvitsee tuhansia ulkomaalaisia, mutta meillä on vielä tekemistä ulkomaalaismyönteisyyden kanssa ja asenteissa on näin tehtävä täysmuutos. (TS, Arno Tanner 15.8.2003.)

11.10.2003 ilmestynyt kirjoitus ottaa esille virolaisen työvoiman liikkeitä ja siinä todetaan, että ongelmana on se, miten heidät saataisiin enemmän kiinnostumaan Suomesta. Tähän tarvitaan myös asenneilmanpiirin muutosta Suomessa. (TS, pääkirjoitus 11.10.2003.)

Vuoden 2003 viimeisessä pääkirjoituksessa, jossa tulee maahanmuutto esille, käsitellään jälleen Suomen väestörakenteen muutosta, ollessaan huolissaan talouskasvun, huoltosuhteen ja hyvinvointipalveluiden turvaamisesta. Tähän ongelmaan tarvitaan myös uudenlaista maahanmuuttopolitiikkaa, jolla kannustetaan työkäistä perheellisiä ihmisiä muuttamaan

Suomeen. Samalla myös todetaan, että tulijoiden työllistäminen Varsinais-Suomessa on epäonnistunut. (TS, pääkirjoitus 30.12.2003.)

4.2.2 Kotouttaminen haasteena

25.2 ilmestynyt pääkirjoitus lehdessä on huolissaan työvoiman ulkopuolelle jäävistä maahanmuuttajista: erityisesti kotiäidit ja vanhukset jäävät oman onnensa nojaan. Pääkirjoitus moittii tästä Turkuu huonosta kotouttamisesta, joka ei ole muun muassa järjestänyt suomen kielen koulutusta kaikille halukkaille. (TS, pääkirjoitus 25.2.2003.)

”Venäläisten maahanmuuttajien kotouttaminen vaatii toimia” on 5.6.2003 ilmestyneen pääkirjoituksen otsikkona. Kirjoituksessa ollaan huolissaan venäjän kielisten maahanmuuttajien kotoutumisesta ja ehdottaa erilaisia tukitoimia. Kirjoituksessa huomautetaan venäjän kielisten maahanmuuttajien lisääntyneestä määrästä ja samalla ollaan myös huolissaan heihin kohdistuneista negatiivisista ajatuksista ja erityisesti nuorten keskuudessa. (TS, pääkirjoitus 5.6.2003.)

4.3 Vuosi 2008: maahanmuuttokeskustelun vilkastuminen ja suunnankääntö

4.3.1 Maahanmuutto edelleen työvoimavajeen paikkaajana

Vuoden 2008 pääkirjoitussivun teksteissä edelleen kantaa kirjoitusten läpi puhe työvoimavajeen paikkauksesta maahanmuuton avulla, kuten aiempien vuosien pääkirjoituksissa on vahvasti ollut esillä, mutta nyt mukaan tulee artikkeleissa myös puhe ulkomaalaisen työvoiman kaltoinkohtelu suomalaisessa työelämässä. Lisäksi uutena teemana kirjoituksiin on tullut riskiteema, joka puhuu maahanmuuttajista huonoina sopeutujina suomalaiseen yhteiskuntaan ja jopa rikoksen tekijöinä, johon riskinä on myös negatiivinen asenneilmapiiri. Aiempina vuosina tätä ei tuotu esille lähes lainkaan, ainoastaan vuonna 1998 yhdessä pääkirjoituksessa on maahanmuuttoa käsitelty virolaisen työvoiman harmaatyövoiman riskin kautta. Kokonaisuudessaan vuosi 2008 on ollut vilkas maahanmuuttoa koskevien artikkelien julkaisumäärän puitteissa.

”Suomen kansantaloudelle olisi edullista saada työiässä olevaa, kohtuullisesti koulutettua tai ainakin oppimishaluista maahanmuuttajatyövoimaa, joka suostuu tekemään työtä huonommin ehdoin kuin niin sanottu kotimainen työvoima” (TS, Kimmo Kevätsalo, pääkirjoitus 16.1.2008).

Muun muassa tämä lause sisältyy vuoden 2008 ensimmäiseen maahanmuuttoa koskevaan Kimmo Kevätsalon kirjoittamaan pääkirjoitussivulla julkaistuu artikkeliin. Se kertoo hyvin siitä, kuinka koetaan, että maahanmuuttajien yleisesti toivotaan täyttävän niin sanotut valtaväestön keskuudessa ei-halutut työpaikat ja vielä jopa huonommilla ehdoilla. Artikkelissa tunnistetaan jälleen jo aiempina vuosina todettu väestörakenteen muutos, mutta samalla tuodaan esille työvoiman ylitarjonta esimerkiksi korkeasti koulutettujen aloilla. Työvoimapula Suomessa on todellinen vain harvoilla toimialoilla; todetaan nyt vuoden 2008 artikkelissa. (TS, Kimmo Kevätsalo, pääkirjoitus 16.1.2008.)

Vierastyövoiman huonoon kohteluun ottaa kantaa myös 8.4 ilmestynyt pääkirjoitus ja toteaa, että tämän työvoiman huonosta kohtelusta kuuluu liian paljon huonoja uutisia. Työsuojelupiirien

tarkastuksissa yleisimmät huomautusten aiheet ovat alipalkkaus, liian pitkä työaika ja työterveyshuollon järjestämisen laiminlyönti. Ulkomaisen työvoiman kaltoin kohtelu on kirjoituksen mukaan suomalaiselle yhteiskunnalle häpeätahra, joka olisi voitava pyykäistä pois mahdollisimman nopeasti. Ongelmat ovat kasaantuneet erityisesti rakennus-, metalli-, ravintola- ja siivousalalle. Samassa kirjoituksessa jälleen maahanmuutto näyttäytyy työvoimanäkökulmasta. (TS, pääkirjoitus 8.4.2008.)

Turun kauppakamarin asiamies/ekonomisti Jarkko Heinonen omassa pääkirjoitussivun artikkelissaan toteaa, että ulkomaisen työvoiman viranomaisasioiden hoito kohtuuttoman hankalaa ja hidasta, eli tässä kirjoituksessa tuodaan myös esille maahanmuuttajien epäedullinen kohtelu työvoimana, jota kuitenkin tämänkin kirjoituksen mukaan tarvitaan. Maahanmuuttajatyövoimaa tarkastellaan tässä suoraan ulkomailta rekrytoimisen näkökulmasta. (TS, Jarkko Heinonen, pääkirjoitus 6.6.2008.)

Työvoimateema näyttäytyy lisäksi Turun Sanomien pääkirjoituksessa, joka ottaa kantaa Varsinais-Suomen maahanmuuttajien kielenopetuksen budjettileikkauksiin ja toteaa, että *”Kielenopetuksen karsiminen voi ristiriitaisuuksineen olla yksittäinen työtapaturma.”* Hyvän kotoutumisen perustana on kirjoituksen mukaan kielenoppiminen ja hyvä kotoutuminen on puolestaan silloin, kun tuloksena on työssä käyvä ja viihtyvä maahanmuuttaja. (TS, pääkirjoitus 25.6.2008.)

Työvoimaperusteista maahanmuuttoa puolustetaan myös todettaessa sen tuomat ikävät puolet toteamalla, että Suomen on osallistuttava globaaliin kilpailuun sekä tuotettava ja palveltava omassa maassaan. Tässä kirjoituksessa mainitaan, että valitettavasti työn tarjonta ja tekijät eivät kohtaa ja tämä puolestaan tarvitsee poliitikoilta toimia ja kirjoituksen mukaan hallitus on tästä syystäkin huolissaan. Maahanmuuttajataustaisen työvoiman heikoista työoloista ja -eduista mainitaan myös. (TS, Maija-Leena Uimonen, pääkirjoitus 4.8.2008.)

4.3.2 Huono kotoutuminen riskinä

Poliisin näkökulma tuodaan esille, joka enteilee riskinäkökulman tulemistä keskustelun teemoihin mukaan tuomalla mielikuvan maahanmuuttajista rikoksen tekijöinä tai sen uhkana.

Maahanmuuttajien riski epäonnistua kotoutumaan Suomeen hyvin nähdään ongelmallisena pääkirjoituksessa, jossa otetaan esille poliisin rooli, jotka pystyvät omalla toiminnallaan ja läsnäolollaan edesauttamaan hyvää kotoutumista. Poliisit pitävät tärkeänä molemminpuolista kanssakäymistä ennakkoluulojen murentamisessa ja ovat huolissaan maahanmuuttajien eristäytymisestä omiin porukoihin, jolloin sopeutumisen ennuste on huono. Kirjoituksessa peräänkuulutetaan myös maahanmuuttajien omaa kiinnostusta kotoutua Suomeen. Lisäksi poliisien mukaan vain pieni joukko maahanmuuttajista on rikollisia toisin kuin stereotyyppioissa on. (TS, pääkirjoitus 27.2.2008.)

Urpo Kivikarin pääkirjoitussivulla julkaistu artikkeli jatkaa samaa linjaa ja jälleen tuodaan esille Suomen työvoimavaje, jota maahanmuuton toivotaan paikkaavan ja heitä tarvitaan. Kivikari tuo esille, niin ikään huonon kotoutumisen riskit, sillä maahanmuuttoa tulee lähinnä kaukomaista, eikä lähimaista, joiden ihmiset oletettavasti sopeutuvat artikkelin mukaan mutkattomin. Jos tässä epäonnistutaan, ulkomaiseen työvoimaan kohdistetut toiveet jäävät maahanmuutosta aiheutuvien ongelmien varjoon. Lisäksi Kivikari mainitsee artikkelissaan maahanmuuttajien huonomman kohtelun työelämässä. (TS, Urpo Kivikari, pääkirjoitus 6.3.2008.)

Maahanmuuton tuoma rikollisuuden uhka tuodaan esille myös 16.3 ilmestyneessä pääkirjoituksessa, jossa puodaan Suomeen rantautunutta niin sanottua kunniaväkivaltaa, joka mainitaan olevan muslimien harjoittamaa. Tähän on tuolloin Turussa perustettu ehkäisevää toimintaa Turun Naiskeskuksen aloitteesta ja mukana on myös muutama muslimi. Perheen naisväkeen kohdistuvia voimatoimia kutsutaan kunniaväkivallaksi silloin, kun toimia perustellaan uskonnollisilla syillä ja ne johtuvat yhteisön perinteisten kunniakäsitysten loukkauksista:

”Suomessa miehet ovat maailman sivu juovuspäissään mukiloineet vaimojaan, mutta kunniaväkivallan meille ovat tuoneet maahanmuuttajat. Se on yleistynyt huolestuttavan nopeasti”

(TS, pääkirjoitus 16.3.2008).

4.3.3 Pakolaisuuskysymys nousee esille

Vuonna 2008 nyt myös pakolaiskysymys tulee ajankohtaiseksi, jota aiempien tarkastelemieni vuosien pääkirjoitusteksteissä ei ole huomattavissa. Kirjoituksissa tuodaan selkeästi esille näkemys siitä, että asia on otettava hoitaakseen, mutta vastuullisesti, jolloin voi tulkita, että pakolaisuus ja turvapaikanhakijat koetaan riksiksi ja se on pääkirjoitustekstien mukaan estettävä oikeanlaisella politiikalla, jotta estämme tulevaisuuden ongelmat. Pääkirjoitusartikkeleissa on lukijan kanssa esisopimuksena se tosi asia, että pakolaisia että turvapaikanhakijoita on tulossa Suomeenkin runsaasti kyseenalaistamatta ja sitä ei voi estääkään. Erityisesti tuodaan myös esille pakolaisten reilu ja inhimillinen kohtelu.

Sanna Laihon pro graduun pohjautuva pitkä pääkirjoitussivulla julkaistu artikkeli käy läpi ja ruotii Suomen kiintiöpakolaispolitiikkaa, joka on aina 1990-luvulta lähtien ministeriöstä toiseen otettu hoidettavaksi. Pakolaiskysymys onkin poliittisesti arka aihe Laihon kirjoituksen mukaan ja se on jäänyt jäihin turvapaikkahakijoiden määrän voimakkaan kasvun myötä. On poliittisesti riskialtista alkaa avoimesti tukea pakolaispolitiikkaa ja ajaa sitä aktiivisesti eteenpäin. Laiho huomauttaa, että julkisen keskustelun kiristyessä, kiintiöpakolaispolitiikka on jäänyt sen jalkoihin ja vuosina 2004–2005 on jääty tavoitteista jälkeen jopa sadoilla kiintiöpakolaisilla. Tämä kaikki voi johtaa kirjoittajan mielestä pakolaisten huonoon kotoutumiseen, sillä nyt tältä osa-alueelta on leikattu liikaa muun muassa Turun seudulla maahanmuuttajien suomenkielenopetuksesta. (TS, Sanna Laiho, pääkirjoitus 19.7.2008.)

Myös Arno Tanner ottaa esille vuonna 2008 kirjoittamassaan pääkirjoitussivun artikkelissaan pakolaisuuskysymyksen ja ennakoi, että kymmenen vuoden sisään Euroopan porteilla on hillitön pakolaisuusliikehdintä. Hän kritisoi Geneven pakolaissopimusta, sillä se ei ota huomioon ilmastonmuutoksesta -, nälänhädästä -ja erityisesti aavikoitumisesta johtuvaa pakolaisvirtaa. Tanner huomauttaa myös, että kyseisistä asioista kärsivistä maista tulee myös hänen käyttämää termiä aivovuotoa ja tämä ihmisryhmä myös monesti lähettävät lähtömaihinsa rahalähetyksiä, jotka eivät kuitenkaan Tannerin mukaan kohtaa sitä todella tarvitsevien kanssa. (TS, Arno Tanner, pääkirjoitus 31.8.2008.)

Turvapaikanhakijoille on nopeasti myös perustettava vastaanottokeskuksia ja Punkalaidun otetaan esimerkillisenä tapauksena, josta muiden kuntien on Turun Sanomien mielestä otettava esimerkkiä, sillä kunnat ovat yleisesti olleet nihkeitä asian suhteen. Myös paikallisten asennoitumista pakolaisiin pidetään positiivisena, josta soisi muidenkin ottaa pääkirjoituksen mukaan myös esimerkkiä, eli jälleen päästään suomen asenneilmapiirin huomiointiin. Kirjoitus tuo myös huolestuneena esille ilmiön, jossa alaikäiset turvapaikanhakijat saapuvat Suomeen ja useat ovat myös syyllistyneet ikäpetokseen, eli ovatkin olleet todellisuudessa 18 vuotta täyttäneitä. (TS, pääkirjoitus 19.10.2008.)

Turun Sanomat on jälleen ottanut Ville Niinistön kirjoittamaan artikkelin pääkirjoitussivulle koskien erityisesti turvapaikanhakijoiden oikeudenmukaista kohtelua. Hän aloittaa kirjoituksen ottamalla kantaa tuolloin Suomessa nousseeseen maahanmuuttokriittisyyteen maahanmuuton noustessa suureksi vaalikysymykseksi vuonna 2008. Niinistön mielestä tämä kriittisyys voi johtaa pahempiin ongelmiin, mikäli sitä ei ajoissa torjuta, mutta toisaalta hän korostaa samalla myös maahanmuuttajien kotoutumista, johon tarvitaan resursseja. Hän vertaa esimerkiksi Tanskaan ja Norjaan, jossa väestön asenteet ovat aiheuttaneet huonompaa kotoutumista kuin vastavuoroisesti Ruotsissa. Hän toivoo pakolaisille myös inhimillisempää kohtelua vedoten sivistysvaltion periaatteisiin. Niinistö myös toivoo vastavuoroisuutta kotouttamiseen, jossa valtio antaa mahdollisuudet kotoutumiseen, mutta toisaalta maahanmuuttaja ymmärtää myös omat velvollisuutensa. (TS, Ville Niinistö, pääkirjoitus 31.10.2008.)

Julkisoikeuden asiantuntija Eeva Nykänen on kirjoittanut vuoden 2008 viimeisen pääkirjoitussivulla julkaistun maahanmuuttoa käsittelevän tekstin, joka on käsitellyt pakolaisuus- ja turvapaikkahakijateemaa lakimuutosten näkökulmasta. Hän nostaa niin ikään esille, erityisesti turvapaikanhakijoiden huonon aseman, johon myös Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu kiinnitti huomiota Suomea koskevassa seurantaraportissaan vuonna 2006. Tässä toistuu hyvän kotoutumisen teema, jolla ehkäistään syrjäytymistä, joka puolestaan ehkäisee ongelmia. Nykänen ottaa kantaa turvapaikanhakijoiden tilapäisiin oleskelulupiin, jotka venyvät pitkiksi ajoiksi ja kuitenkin tilapäisen oleskeluluvan vuoksi turvapaikanhakija ei saa omaa kotikuntaa eikä näin ollen kuulu kotouttamistoimien piiriin, koulutuksen eikä sosiaali- ja terveydenhuollon piiriin.

Tähän ongelmaan hallitus on esittänyt muutosta vuonna 2007, jolloin myönnettäisiin jatkuva oleskelulupa, joka on Nykäsen mielestä merkittävä parannus, sillä tällöin turvapaikanhakija pääsee huomattavasti paremmin sopeutumaan. Valiokunta hylkäsi tämän lakimuutoksen ja sen sijaan pysytään väliaikaisissa oleskeluluvissa, johon lisätään työoikeus. Tämä kuvastaa Nykäsen mukaan ulkomaalaispolitiikan kiristymistä ja hänen mukaansa on oleskeluluvan hakijalle syytä antaa turvapaikka tapauksissa, joissa paluu kotimaahan estyy ja tällöin väliaikainen oleskelulupa pitkittyy. (TS, Eeva Nykänen, pääkirjoitus 23.12.2008.)

4.3.4 Suomalaisuuden pohdintaa

Vuoden 2008 kuntavaalien aikana maahanmuuttokriittisyys lyö itsensä läpi Suomessa, johon myös Turun Sanomat tuovat ajatuksensa pääkirjoitussivun teksteissä esille ja näin osallistuu osaltaan keskusteluun. Kuten aiempien tutkimusten mukaan (ks. esim. Raittila 2009), myös tarkastelemissani pääkirjoituksissa tulee esille maahanmuuttokriittisyyden pohdintaa, mutta itse maahanmuuttokriittiset eivät tule näkökulmineen asian suhteen esille. Maahanmuuttoa tarkastellaan vuonna 2008 erityisesti myös lisäksi sen kautta, miten suomalaisuus määrittyy uusien tulijoiden myötä. Onko Suomi avautuva vai eristäytyvä?

Ville Niinistön pääkirjoitussivun artikkeli ottaa niin ikään kantaa tuon ajan keskusteluun pohtimalla suomalaisuutta ja sitä pitäisikö meidän olla avoimia vai sulkeutuvia uusille kulttuureille. Fakta siitä, että emme voi estääkään maahanmuuton lisääntymistä tuodaan esille, johon Niinistö huomauttaa, että ajatus yhtenäisestä kansasta on vaarallinen, jos se määritellään vain tietynlaisten tapojen tai kielen avulla. Hänen mukaansa lisäksi suomalaisuuden kannalta on tärkeintä, että kaikki Suomessa asuvat sitoutuvat yhtä lailla yhteiskuntamme pelisääntöihin: demokraattisiin arvoihin sekä oikeusvaltion ja lakien kunnioittamiseen. (TS, Ville Niinistö, pääkirjoitus 21.3.2008.)

Rasismiin otetaan kantaa viittaamalla Tarja Halosen tuolloiseen presidenttifoorumiin. Kirjoituksessa todetaan, että suomalaisten on tehtävä töitä hyväksyäkseen monikulttuurisuuden Suomessa. Jälleen tuodaan vieläkin esille tulevaisuuden työvoimavaje, mutta samalla tuodaan lisäksi esille sen tuomat riskit ja todetaan, että maahanmuuttopolitiikka vaatii myös sääntelyä. Puhutaan ”*turvapaikkashoppailijoista*” ja rikollisia, jotka naamioituvat ”*turvapaikanhakijan kaapuun*”. Kirjoituksessa mainitaan vielä, että maahanmuuton sääntely ei saa kuitenkaan jarruttaa työvoiman tuloa. (TS, pääkirjoitus 23.5.2008.)

Vuonna 2008 olleeseen Maria Korbasova -tapaukseen ottaa Turun Sanomat kantaa 11.6 pääkirjoituksessaan. Korbasova oli tuolloin julkisuudessa ollut tapaus, jossa Suomen viranomaiset olivat lakiin nojaten päättäneet käännättää vakavasti sairaan henkilön takaisin kotimaahansa. Pääkirjoitus peräänkuuluttaa kohtuutta käännetyksiin, sillä tässä tapauksessa henkilöllä ei ollut kotimassaan ketään huolehtijaa, mutta Suomessa hänen tyttärensä olisi ollut ainoa, joka hänestä voi pitää huolta, kun hän ei itse siihen kykene. Kirjoituksen mukaan Joskus maahanmuuttoasioissa laki ja kohtuus eivät kohtaa. Samalla viitataan myös muiden lehtien kirjoitteluun asian puolesta sekä vastaan. (TS, pääkirjoitus 11.6.2008.)

Jalkapallon pelaaminen tuodaan esille kulttuurien yhdistävänä tekijänä kansanedustajan Ville Niinistön kirjoituksessa 20.6. Niinistö mainitsee, että maahanmuuttajien on usein vaikeaa päästä mukaan suomalaisten sosiaaliseen toimintaan, mikä vaikeuttaa sopeutumista yhteiskuntaan ja pääsyä työelämään. Hyvä tapa yhdistää nuoria on laittaa heidät yhdessä tasa-arvoisina samalle pelikentälle, ja jalkapallo on yhdistävä tekijä ympäri maapallon. (TS, Ville Niinistö, pääkirjoitus 20.6.2008.)

Närpiöstä halutaan ottaa mallia asenteiden suhteen, joka todetaan pääkirjoituksessa 15.7. Kirjoitus on sitä mieltä, että muualla vierasmaalaiset on otettu rasiitteena toisin kuin Närpiössä. Tästä pitäisi ottaa mallia myös Varsinais-Suomessa, mutta pitäisi enemmän satsata kotoutumiseen. Närpiötä kehuaan paljon ja syy miksi asiat ovat menneet siellä kuten kirjoituksen mukaan pitäisi, on työnantajien oma aktiivisuus ulkomaalaisen työvoiman värväyksessä. Sekä

saumaton yhteistyö eri tahojen välillä on maahanmuuttajien kotouttamisen suhteen tärkeä. (TS, pääkirjoitus 15.7.2008.)

Nuorten maahanmuuttajataustaisten kulutusmaidollisuudet nousevat esille, jotka ovat heikoimmat kuin suomalaisilla nuorilla. Tämä vaikuttaa myös kotoutumiseen, sillä kirjoitus näkee tämän ryhmän eristämisenä ja kaikki pitäisi saada tasavertaisena mukaan koulutusmahdollisuuksien näkökulmasta katsottuna. Toiveet nuorilla ovat samat, mutta mahdollisuudet ei. Työperäinen maahanmuutto tuodaan faktana, joka tuo omat haasteensa ja samalla mainitaan, että moniarvoiseen yhteiskuntaan on totuttauduttava. (TS, Tea Lempiäinen, pääkirjoitus 25.7.2008.)

4.4 Vuosi 2013: Maahanmuuttokeskustelu arkipäiväistyy?

Vuonna 2013 aiheeseen liittyviä pääkirjoitustekstejä on julkaistu kaikista tarkastelemistani vuosista vähiten: vain viisi kappaletta. Tämä on mielenkiintoinen asia, sillä maahanmuuttajien osuus nousee vuosi vuodelta Suomessakin, mutta nyt aihetta on nostettu esille yhä vähemmän aikaisempiin vuosiin verrattuna. Mistä tämä kertoo? Onko mahdollisesti aihetta vain vältely käsittelemästä pääkirjoitussivujen teksteissä sen muuttuessa yhä kuumemmaksi kysymykseksi vai onko maahanmuutto vain jo niin arkipäiväistynyt, että siitä ei enää siksi niin paljon käsitellä?

Vuonna 2013 pääkirjoitukset Turun Sanomissa, jotka ovat maahanmuuttoa koskeneet, ovat kaikki käsitelleet tavalla tai toisella maahanmuuttajien oikeuksia. Tästä ollaan oltu huolissaan ja lukijaa on pyritty laittamaan ajattelemaan asiaa myös itsensä kautta vetoamalla tunteisiin kertomalla esimerkkejä siitä kuinka myös Suomalaiset ovat maahanmuuttajina muualla. Ihmisoikeudet ja tasa-arvoinen kohtelu on universaali arvo sinänsä, jota ei voida kyseenalaistaa. Verrattuna aikaisempiin vuosiin, nyt yhä enemmän pääkirjoitusartikkeleissa on maahanmuutto tuotu esille maahanmuuttajien näkökulmasta katsottuna. Kotoutumisteema pitää yhä pintansa ja hyvä kotoutuminen on tavoite ja samalla myös haaste.

Vuoden 2013 ensimmäinen maahanmuuttoon liittyvä pääkirjoitusartikkeli on julkaistu helmikuussa ja se on käsitellyt oikeussyytettä, joka on tuolloin nostettu Perussuomalaiset - puolueen Mika Hiltusen kiihottamisesta kansanryhmää vastaan omassa Facebook - kirjoituksessaan. Lyhyt kirjoitus on peräisin STT:lta, joka mainitaan kirjoituksen alussa. Kirjoituksessa nostetaan esille, että Perussuomalaiset -puolue irtisanoo itsensä Hiltusen näkemyksistä, mutta antavat hänelle varoituksen asiasta, josta oli äänestetty puolueen sisällä alueellisesti. (TS, pääkirjoitus 23.2.2013.)

Maahanmuutto tulee myös esille artikkelissa, joka perustuu Turun ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijatyöhön Turun Pansio-Perno -alueella. Sirppa Kinos sekä Outi Kivinen ovat kirjoittajana ja myös lehtoreina Turun ammattikorkeakoulussa. Alue on Turussa ja työssä on

tarkasteltu alueen palveluita, siellä työskenteleviä sosiaali-, terveys-, koulu- ja kulttuuripalvelujen työntekijöitä sekä muutamia maahanmuuttajataustaisia alueen asukkaita.

Maahanmuuttajataustaisen väestön osuus alueella on yksi Turun korkeimmista ja samassa kirjoituksessa mainitaan myös, että työttömyys on kaupungin korkeinta alueella. Alueen kirjasto mainitaan toimivan eräänlaisena alueen kulttuurisena keskuksena ja kirjastolla on tärkeä merkitys myös maahanmuuttajataustaisten asukkaiden kotoutumisen edistämisessä. Alueen ihmisten matala sosioekonominen asema ja korkea työttömyysaste aiheuttavat haasteita perheille sekä myös päivähoidolle ja koulutyölle. Samalla mainitaan, että opettajilta vaaditaan välillä kasvatus- ja opetustyönsä ohella sosiaalityöntekijän, psykologin ja sovittelijan taitoja. (TS, Sirppa Kinos & Outi Kivinen, pääkirjoitus 21.5.2013.)

Mari K. Niemen kirjoittamassa kolumnimaisessa pääkirjoitussivun tekstissä tuodaan esille niin ikään myös asuinalueen leimautuminen ja mainitaan Suomessa ollut keskustelu tuolloin siitä, keitä halutaan asumaan omaan naapuriin. Tuolloin on herättänyt keskustelua vammaisten asuntolat, joita ei ole haluttu naapuriin ja samoin pelko alueiden niin sanottu ghattoutuminen, jolloin saman kansalaisuuden omaavat asettautuvat asumaan ja elämään samalle alueelle. Kirjoituksessa tuodaan esimerkkinä Glasgowssa sijaitseva Pollokshields ja täällä myös kirjoittaja asuu ja hän mainitsee, että alueella toteutuu suomalaisten kokemat pelot, mutta kertoo näiden tekijöiden onnistuneen alueella hyvin ja esimerkiksi se, että samalla alueella asuvat samasta maasta muuttaneet voi ollakin etu ja helpottaa maahanmuuttajien arkea. Esimerkkinä tuodaan myös kaupungissa asuvat suomalaiset joiden tilanne on hankalampi: he asuvat hajallaan, joten lasten äidinkielen taidon ylläpito on vaikeampaa. Ruisleipäkin on hankala saada. Vammaisten asuntolasta tuodaan taas esimerkkinä erään asukkaan kommentti, jossa hän toteaa, että täällä saa olla oma itsensä. (TS, Mari K. Niemi, pääkirjoitus 20.7.2013.)

Valtio-opin professori Matti Wiberg ja Tommi Meskanen ottavat kirjoituksessaan esille esillä olleen nopean islamisoitumisen pelon perusteettomuudet ja kirjoituksessa mainitaan myös, että sen ympärille on luotu heidän mielestään uhkanarratiivi. Länsimaissa on yleisesti vallinnut pelko islamin noususta valtaväestön ohi ja tämän kautta myös sen poliittisen vallan nousu. Syntyvyyttä tarkastellessa ei voida realistisesti kirjoittajan mukaan väittää, että islamin uskoiset määrältään

ohittaisi valtaväestön, vaikka toisin väitetään ja yleisesti tiedetään, että maahanmuuttajien syntyvyys sopeutuu tulomaan syntyvyyteen. Ja lisäksi, kun puheeseen tulee poliittinen valta, niin Wiberg huomauttaa, että tiedetään maahanmuuttajien poliittisen aktiivisuuden olevan kantaväestön aktiivisuutta selvästi vähäisempää. Tämäkin vähentää olennaisesti Suomen ripeän islamisoitumisen todennäköisyyttä. (TS, Matti Wiberg & Tommi Meskanen, pääkirjoitus 5.9.2013.)

Vuoden viimeisessä pääkirjoitussivun tekstissä, jossa on maahanmuuttokysymystä käsitelty, on todettu, että siirtolaisuudesta on enemmän hyötyä kuin haittaa niin maailmantaloudelle kuin valtiosuhteisiin. Kirjoitus ottaa esille, että siirtolaisuus on hyvin laaja käsite ja se huomauttaa, että tähän joukkoon kuuluvat kaikki, jotka ovat maasta toiseen muuttaneet, oli syy sitten mikä tahansa. Tähän otetaan esimerkkinä jälleen työperäinen maahanmuutto, joka on yleisin syy muuttaa ja tähän otetaan Suomi esimerkkinä ja mainitaan, että meiltä on lähdetty enemmän kuin tänne on tultu ja yleisin syy lähteä täältä on työn perässä ja paremman elämän perässä. Kirjoittaja ottaa esimerkkinä myös oman sukunsa, jotka ovat maailmalle lähteneet ja hänen mukaansa myös elintaso on uudessa maassa ollut heillä parempi. Eniten kirjoituksessa tuodaan esille siirtolaisten huono kohtelu uudessa asuin maassaan ja puheeksi otetaan ihmisoikeudet, joita saatetaan rikkoa jopa karkeastikin. Tekstissä otetaan esille, että YK-yhteisössä on tehty kansainvälinen yleissopimus siirtolaisten oikeuksien suojelusta. Se neuvoteltiin valmiiksi jo vuonna 1990, mutta tuli voimaan vasta vuonna 2003. (TS, Vesa Jaakkola, pääkirjoitus 13.11.2013.)

5 Tulokset

5.1 Sisällönanalyysi artikkelista

Sisällönanalyysin viitoittamalla tiellä voin jaotella kirjoitusten teemat seuraavan taulukon mukaisesti. Esille tulevat teemat ovat väestörakenteen muutos, kotoutuminen, Suomen negatiivinen ilmapiiri, maahanmuuton tuomat uhat sekä pakolaisuuskysymys ja siihen liittyvät ihmisoikeudet. Teemat toistuvat vuosittain, mutta samasta teemasta kirjoittaminen muuttaa tyyliään johon palaamme lähemmin myöhemmin tässä luvussa. Otan tässä luvussa myös joitain lainauksia suoraan teksteistä esimerkkinä mukaan, jotka ikään kuin tiivistetyksi jopa itsessään kertovat tekstin antaman viestin.

Tarkastellaan ensimmäisenä esiintyneitä teemoja. Osa luokittelimistani pääteemoista toistuvat samassa artikkelissa, erityisesti teemat, jotka koskevat huolta Suomen negatiivisesta ilmapiiristä maahanmuuttoa kohtaan, saattaa monesti käsitellä samalla maahanmuuttajien oikeuksia ja tasa-arvoista kohtelua. Huoli negatiivisesta ilmapiiristä toistuu kaikkina vuosina sekä kotoutumiskysymys. Artikkelit olen jakanut tähän taulukkoon aina yhden pääteeman alle, johon artikkeli on ensisijaisesti sijoitettavissa niissä käsiteltyjen aiheiden mukaan. Ottaen huomioon julkaistujen artikkelien määrän, on huomioitava, että vuosina 1998 ja 2003 on työvoimakysymys kaikkein voimakkaimmin esille verrattuna seuraaviin vuosiin, joten ottamatta tätä seikkaa huomioon voisi saada sellaisen kuvan, että näin ei olisi.

Vuosi	Maahanmuuttoa tarjotaan ratkaisuksi väestönrakenteen muutokseen / Työvoimakysymys	Kotouttamiskysymys /kotoutuminen haasteena	Rasismien pelko ja Suomen negatiivinen asenneilmapiiri maahanmuuttoa kohtaan	Maahanmuutto tuo mukanaan uhkia ja rikollisuutta	Pakolaisuuden käsittelyyn tarvitaan enemmän vastuullisuutta / Ihmisoikeus
1998 (yhteensä 6 julkaisua pääkirjoitussivulla)	4	1	3	1	0
2003 (yhteensä 10 julkaisua pääkirjoitussivulla)	5	3	6	2	0
2008 (yhteensä 20 julkaisua pääkirjoitussivulla)	8	10	12	6	6
2013 (yhteensä 5 julkaisua pääkirjoitussivulla)	1	3	3	0	0

Taulukko 1: Turun Sanomien pääkirjoitusteksteissä esiintyneet pääteemat koskien maahanmuuttoa Suomessa

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että maahanmuuttoa on pääkirjoituksissa pääasiassa tarkasteltu politiikan ja päätöksen teon näkökulmasta ja otettu tähän kantaa. Maahanmuuttajat näyttävät suurena massana, joka tarvitsee toimia ja resursseja, jotta heidän mukanaan tuoma turvallisuuden uhka vältettäisiin. Asiantuntijat puhuvat samalla kuitenkin myös maahanmuuton puolesta. Yksittäisiin tapauksiin harvemmin otetaan kantaa ja nämäkin tapaukset yhdistetään suurempiin kokonaisuuksiin ja voimme jopa sanoa, että maahanmuuttajat esiintyvät kasvottomina ja vain harvoin otetaan esille yksilöllisiä tapauksia. Tämä on toki pääkirjoitussivun luonteellekin tyypillistä, jos ajattelemme pääkirjoitusten kommentoivan ajan ilmiöitä osoittavasti selittäen ja ottaen myös kantaa. Alueellisesti Turku tai Varsinais-Suomi ei paljoakaan näy kirjoituksissa, mutta muutamassa harmitellaan vähäisten resurssien kohdentamista kotoutumiseen, erityisesti suomenkielen opetukseen tarvittaisiin enemmän panostamista sekä mallia olisi otettava muualta kotouttamisessa onnistuneilta ja tämä näkyy oikeastaan vuodesta rippumatta.

Vuosina 1998 ja 2003 on Turun Sanomien maahanmuuttoa koskevissa pääkirjoituksissa selkeä enemmistö käsitellyt maahanmuuttoa työvoimana. Maahanmuutto näyttäytyy yhtenä ratkaisuna Suomen väestön muutoksen tuomalle ongelmalle. On huomattavissa, että 2000-luvun vaihteen aikoina ollaan oltu huolissaan väestörakenteen muutoksesta, eli toisin sanoen väestön vanhenemisesta ja liian alhaisesta syntyvyydestä: pääkirjoitusten mukaan maahanmuuttoa on lisättävä pitääksemme muun muassa tervettä huoltosuhdetta yllä. Lähes jokaisessa pääkirjoituksessa, jossa maahanmuutosta puhutaan työvoimanäkökulmasta, puhutaan myös väestörakenteen muutoksesta. Pääkirjoituksista tulee selkeästi ilmi, että toiveena on ollut tietynlainen Suomea hyödyttävä maahanmuutto. Muunlaisesta maahanmuutosta ei puhuta lähes lainkaan näinä vuosina pääkirjoituksissa. Vuonna 2008, joka poikkeaa aiemmista vuosista, ollaan huolissaan muunlaisesta maahanmuutosta, joka voisi olla esteenä tietynlaiselle toivotulle maahanmuutolle.

Negatiiviset ennakoasenteet ja jopa rasismi on toisena teema, joka esiintyy usein, mutta ei niinkään useasti kuin puhe maahanmuuttajista työvoimana. Usein kuitenkin negatiivinen ilmapiiri ja toivottu työvoimavajeen paikkaajana oleva maahanmuutto mainitaan samassa kirjoituksessa:

”Väestöennusteiden mukaan Suomea uhkaa työvoimapula jo tämän vuosikymmenen lopulla. Vajeen täyttämiseksi vaaditaan varautumista merkittävästi nykyistä suurempaan ulkomaisen työvoiman maahanmuuttoon [...] Tulevaisuudessa Suomi tarvitsee ulkomailta muitakin kuin mansikanpoimijoita” (TS, pääkirjoitus 13.4.2003).

”Tulijoita ei saa kokea olemassa olevan työvoiman kilpailijoiksi. Tulijat olisi koettavana kansallisena resurssina eikä uhkana – vaihtoehdot ovat vähissä” (TS, pääkirjoitus 15.2.2003).

”Ulkomaista työvoimaa tarvitsevan maan asenneilmaston ja houkuttelevuuden ollessa paremmalla tolalla on mahdollista, että kansainvälinen työvoima hiljalleen tavoittaa maan paremmin” (TS, Arno Tanner, pääkirjoitus 15.8.2003).

Näinä vuosina myös pääkirjoitussivun tekstien mukaan on Suomessa negatiivinen asenneilmapiiri maahanmuuttoa kohtaan, joka vaatii toimia sen kitkemiseksi. Vuonna 1998 ilmestyi yhteensä 6 pääkirjoitusta koskien maahanmuuttoa ja joista kolme ainakin osaltaan käsittelee rasismia ja loput maahanmuuttoa työvoimana, yhdessä molempia. Mielenkiintoisena faktana on mainittava, että vuonna 1998 puhuttiin nimenomaan enemmänkin rasismista sen nimellä, mutta vähitellen vuonna 2003 puhuttiin lähinnä vain asenne-ilmapiiristä ja rasismi sanaa ei tuolloin niinkään käytetty eikä sen jälkeenkään. Tulkitsem pääkirjoitussivuilta, että kyseessä on kuitenkin sama asia jokseenkin, sillä varsinkin vuoden 2003 pääkirjoitussivun artikkeleista tulee ilmi peräänkuulutus suomalaisten asenteenmuutostarpeesta myönteisemmäksi toivotun työvoimaperäisen maahanmuuton eduksi. Monesti myös näissä kirjoituksissa oli teemana yhtä aikaa työperäisen maahanmuuton toive sekä asenne-ilmapiiri tai rasismi sekä myös maahanmuuttajien epäoikeudenmukainen kohtelu työelämässä:

”Kouluissa vielä paljon työtä kasvattaa kansainvälisiä suomalaisia - Rasismi ei kuulu oikeaan isänmaallisuuteen” (TS, pääkirjoitus 7.12.1998).

”[...] työyhteisöissä on erilaisia työntekijöitä, joiden erilaisuus tulisi hyväksyä ja myös hyödyntää” (TS, Tuulikki Petäjänniemi, pääkirjoitus 24.2.2003).

”Ulkomaalaisista ei saa antaa tulla Suomen työmarkkinoille kakkosluokan työvoimaa, josta voidaan päästä helposti eroon ja jonka työehdot eivät vastaa suomalaisia vaatimuksia. Se vääristää kilpailua”(TS, Maija-Leena Uimonen, pääkirjoitus 4.8.2008.)

Vuosina 1998 ja 2003 maahanmuutosta on puhuttu enimmäkseen juuri siitä näkökulmasta, joka hyödyntää Suomea, eli tuolloin oletetun työvoimavajeen paikkaajana ja tätä kautta suomalaisen hyvinvoinnin turvaajana terveen huoltosuhteen kautta. Muista maahanmuuttajista, jotka jäävät tämän ryhmän ulkopuolelle ei oikeastaan puhuta paljoa, ainoastaan yhdessä pääkirjoituksessa käsitellään vain ja ainoastaan niin sanottua ei-toivottua maahanmuuttoa, josta ei ole suomalaiselle hyvinvoinnille hyötyä, koska he jäävät työvoiman ulkopuolelle: *kotiäidit ja vanhukset* vuonna 2003 ja heidän kotoutumisesta kannetaan huolta. Kutsun tätä ei-toivotuksi

maahanmuutoksi, koska he eivät sovellu työvoiman paikkaajaksi, jollaista toivotaan muissa pääkirjoituksissa.

Vuonna 2008 on selkeästi havaittavissa keskustelun muuttuneen kriittisempään suuntaan maahanmuutosta ja tähän Turun Sanomat tuo myös oman näkökulmansa pääkirjoitustekstien kautta. Erotan vuoden 2008 ja 2013 aiemmista tarkastelemistani vuosista, sillä voidaan todeta myös tarkastelemieni artikkelien kautta, että kyseessä on ollut käännekohta maahanmuuttokeskustelussa. Vuosi 2008 on jokseenkin merkittävä vuosi suomalaisen maahanmuuttokeskustelun näkökulmasta ja se näkyy kirjoituksista, jotka ovat selkeästi monipuolisempia ja laajempia vuosiin 1998 ja 2003 verrattuna. Vuonna 2008 on käytetty huomattavasti enemmän kuin vuosina 1998 ja 2003 myös vieraskirjoittajia pääkirjoitussivulla kuten tutkijoita, asiantuntijoita ja poliitikkoja; turkulaisena vihreiden kansanedustaja Ville Niinistö on kirjoittanut vuonna 2008 jopa kolme artikkelia pääkirjoitussivulla. Näiden tekijöiden vuoksi olen erottanut tämän vuoden aikaisemmista maahanmuuttopuheen muuttuessa yleisesti Suomessa kriittisemmäksi ja sen tuomien uhkien tullessa ajankohtaisiksi.

Pääkirjoitussivun teksteissä näkyy tosin jopa ennemmin maahanmuuttokriitikoiksi itseään väittävien paheksuntaa, joka tulee esimerkiksi ilmi eräässä 21.11.2008 julkaistussa kärkkäässä ja lyhyen ytimekkäässä pääkirjoituksessa, jossa kummastellaan tuolloin kohua herättänyttä Linnanjuhlien valekutsujen lähettämistä erityisesti maahanmuuttopolitiikan kanssa tekemisissä olleille. Kirjoituksessa arvellaan, että väärennettyjen kutsujen takana olisi jokin ulkomaalaisvastainen ryhmittymä, johon todetaan, että ”*pilkka osuu omaan nilkkaan*”, ja että tällä halveksutaan itsenäistä Suomea.

Turun Sanomien oma kriittisyys maahanmuuttoa kohtaan näkyy kirjoituksissa maahanmuuton tuomina uhkina esimerkiksi huonon sopeutumisen näkökulmasta, johon kirjoitukset peräänkuuluttavat toimia ja resursseja, joka puolestaan heijastelee sen aikana tullutta muuta keskustelua. Maahanmuuton tuomat uhat myönnetään vuonna 2008 pääkirjoitssivuilla, mutta samalla todetaan, että Suomen on oltava vastaanottavaisempi tulijoita kohtaan, jotta heidän

kotoutuminen onnistuisi hyvin ja näin pääkirjoitukset perustelevat vastaanottavaisuuden puolesta puhumisen, jotta vähennetään huonon kotoutumisen mukanaan tuomia ongelmia. Verrattuna aikaisempiin vuosiin, uhka maahanmuuttajista tulee esille vain virolaisista harmaantyöntekijöiden kautta vuonna 1998 erityisesti yhdessä kirjoituksessa. Pääkirjoitussivujen mukaan maahanmuuttajien kotoutuminen onnistuu parhaiten vuorovaikutuksen kautta, jossa maahanmuuttajille suodaan oikeuksia, mutta myös vastuuta:

”Suomalaisuudenkin kannalta on tärkeintä, että kaikki Suomessa asuvat sitoutuvat yhtä lailla yhteiskuntamme pelisääntöihin: demokraattisiin arvoihin sekä oikeusvaltion ja lakien kunnioittamiseen. Kuka on valmis tämän tekemään, olkoot hän tervetullut rakentamaan Suomea” (TS, Ville Niinistö, pääkirjoitus 21.3.2008).

”Suomi on vielä muuttajien vastaanottajana kehitysmaa, jolla on paljon opittavaa omista ja muiden kokemuksista ja virheistä. Olemme takavuosina ehtineet tehdä virheitä ja laiminlyöntejä, joiden takia maahanmuutto näyttää enemmän luoneen kuin ratkaisseeseen ongelmia” (TS, Urpo Kivikari, pääkirjoitus 6.3.2008).

Vuonna 2008 Turun sanomat ottavat myös vähitellen kantaa pakolaisuuskysymykseen, johon peräänkuulutetaan vastuullisuutta, mutta tämä asia nousee esille muutamassa pääkirjoitussivun tekstissä ja maahanmuutosta puhe ainoastaan työvoimana vähenee huomattavasti. Yhdessä kirjoituksessa ennakoidaan Euroopan porteille hillitöntä pakolaisvirtaa. Erityisesti nimenomaan puhutaan turvapaikanhakijoista, jotka omasta aktiivisuudestaan lähtee kotimaastaan huonojen olojen ajamana, jolloin huomautetaan, että kiintiöpakolaisuudessa politiikka on jäänyt taka-alalle:

”Jos länsimaiden talousnäkyvät synkkenevät vielä 2009 ja rahalähetykset edelleen vähenevät, ruoan ja bensiiniin hinnan noustessa, tällaisten maiden köyhyys syvenee, ja mahdollisuudet epävakaudelle koko alueelle lisääntyvät. Työvoimamuutto voi kääntyä pakolaisuudeksi” (TS, Arno Tanner, pääkirjoitus 31.8.2008.)

Vuosi 2013 on ollut kaikista vuosista hiljaisin, joka on mielenkiintoinen asia, sillä onhan maahanmuuttajien määrä kasvanut Suomessakin, mitä lähemmäs tätä päivää pääsemme, mutta miksi siitä kirjoittaminen on tässä vaiheessa vähentynyt huomattavasti tutkimukseni aineistossa? Kyse saattaa olla aiheen arkipäiväistyminen, sillä ilmiö ei ole enää uusi. Toisaalta aiempia vuosia tarkastellessa olen huomannut jonkinlaisen uhkatekijän esiintyvät vähitellen kirjoituksissa, joten voiko olla, että asiaan ei haluta tämän vuoksi ottaa enää kantaa sen herkkyyden vuoksi? Vuoden 2013 viisi julkaistua pääkirjoitustekstiä ovat noudatelleet pitkälti myös neljän vuoden takaista linjaa, jossa ollaan huolissaan maahanmuuttajien oikeuksista ja heidän kohtelusta uudessa asuinmaassaan. Uhkakuvaan vuosi 2013 ottaa kantaa toteamalla sen olevan aiheetonta.

5.2 Johtopäätökset

Tarkastelemisani pääkirjoitusteksteissä on havaittavissa diskurssit, joiden kontekstina toimivat niin tilannekonteksti kuin yhteiskunnallinen sen hetkinen tila. Tämä konteksti muuttuu ajan kuluessa koskien maahanmuuton tilannetta Suomessa ja sen ympärillä pyörivät keskustelut yhteiskunnassa eri kanavissa. Artikkelit pääkirjoitussivulla hyvin pitkälti tarkastelevat maahanmuuttoa Suomen näkökulmasta ja itsetutkiskelun näkökulmasta: millainen valtio ja kansa me olemme maahanmuutolle ja millainen sen pitäisi olla. Konteksti on vuosina 1998 ja 2003 selkeästi työvoimakysymys ja tuolloin odotettu voimakas väestörakenteen muutos ja sitä kautta työvoimavaje, joka on tuon ajan yksi polttavimmista yhteiskunnallisista teemoista, joka on aiemminkin tässä tutkimuksessa todettu. Myöhemmin esille tulee voimakkaammin rasismi ja asenneilmapiiri, mutta toisaalta myös huono kotoutuminen ja sitä kautta uhat konteksteina.

Tulokseni mukailevat pitkälti samaa linjaa muiden maahanmuuttoa mediassa tutkineiden tutkimusten kanssa ja vaikuttaa siltä, että vuodesta toiseen samat teemat pitävät pintansa; jopa tutkimieni neljänä vuotena 16 vuoden aikana. Esimerkiksi Irene Herneaho (2016) on juuri valmistuneessa maisterin tutkielmassaan tutkinut diskursseja eduskuntapuolueiden vuoden 2015 vaalimateriaaleissa. Hän on aineistostaan löytänyt neljä maahanmuuttodiskurssia: talous-, ihmisoikeus-, turvallisuus- ja nationalistinen diskurssi. Samat diskurssit ovat omassanikin aineistossa nähtävissä.

Maahanmuutto näyttäytyy kaikkina vuosina teksteissä faktana, joka on tavalla tai toisella peruttamaton yhteiskunnan tila; toivottu tai ei toivottu. Kasvottomuus on yleisestä ja tämä kasvottomuus mukailee yleisesti samaa linjaa muun maahanmuuttouutisoinnin kanssa (esim. Raittila & Horsti & Pietikäinen 2002, 200–208).

Neljää vuotta verrattaessa toisiinsa voidaan huomata diskurssien muuttuvan. Vuosina 1998 ja 2003 voimme puhua tässä tapauksessa työvoimadiskurssista, jonka taustalla voidaan sanoa olevan taas yhteiskunnan tilan ongelma, joka tässä tapauksessa on eri syistä johtuva tuolloin puheena

ollut työvoimapula ja huoltosuhteen heikkeneminen yhteiskunnassa. Huoli huonontuvasta hyvinvoinnista näkyy. Vuonna 1998 tällaista puhetta on havaittavissa jo jonkin verran, mutta enemmän vuonna 2003. Myös rasismi termiä käytetään vuonna 1998 puhuttaessa maahanmuuttajien vastaanottamisesta Suomessa, joten varovasti voimme tässä vaiheessa todeta myös rasismien olevan toisena yhteiskunnan tilan ongelmana, joka taas vuoteen 2003 tultaessa ja siitä eteenpäin muuttuu asenneilmapiiriksi puheena. Asenneilmapiiri on pääkirjoitussivujen teksteissä lähes poikkeuksetta negatiivinen ja uhkaksi hyvinvoinnille, sillä tekstien mukaan sen vuoksi Suomea hyödyntävä maahanmuutto saattaa jäädä sen jalkoihin. Tätä kutsun asennediskurssiksi ja näiden kahden diskurssin lisäksi uhkadiskurssi näyttäytyy teksteissä.

Uhkadiskurssia taustoittaa niin ikään puhe huonosta asenne-ilmapiiristä, joka saattaa pahentaa uhkia entisestään ja erityisesti esille nousee tällöin myös entistä voimakkaammin ulkomaalaisten heikompi asema. Varsinkin työelämässä ja samoin myöhemmin entistä enemmän pakolaispuheen kautta, joka sekin tulee ajankohtaisemmaksi vuoden 2008 artikkeleissa. Voidaan väittää, että tarkastelemieni artikkelien näkökulma muuttuu jopa niin, että katse yhteiskunnan hyödyistä kääntyy maahanmuuttajan omaan asemaan. Vuosi 2013 poikkesi muista tarkastelemistani vuosista hiljaisuudellaan ja tämä saattaa kertoa jokseenkin ehkä aiheen arkipäiväistymisestä yhteiskunnan eri osa-alueilla.

Työvoimadiskurssi:

Vuosina 1998 ja 2003 on maahanmuutosta puhuminen pääkirjoitussivun teksteissä työvoimadiskurssin vallassa ja ongelmana tällöin on nähty tälle toivotulle tilalle asenne-ilmapiirin negatiivisuus, joka voi estää tämän toivotun tilan onnistumisen. Väestörakenteen muutos ja työvoimapula ovat toistuvasti esillä näinä kahtena vuotena. Tämä noudattelee 2000-luvun vaihteen muutakin julkista keskustelua, johon myös esimerkiksi aiemmin esittelemäni Anna-Maria Isolan (2012) artikkeli viittaa tutkimalla alhaisen syntyvyyden retoriikkaa Suomessa. Nämä samat teemat jatkuvat seuraavaan tarkastelemaani vuoteen 2008, mutta vähenevät huomattavasti ja tilalle tulee määrittelemäni uhkadiskurssi.

Argumentaatio toistuu erityisesti vuosina 1998 ja 2003 lähtemällä toteamalla tilanteen väestörakenteen muutoksesta ja on huolissaan työvoimavajeesta, joka aiheutuu väestön ikääntymisestä sekä alhaisesta syntyvyydestä. Puhuessaan maahanmuutosta Suomessa ja ottaessaan kantaa asiaan, pääkirjoitukset tuovat ratkaisun tuolloin oletettuun tulevaan työvoimavajeeseen todetessaan Suomen tarvitsevan paljon lisää maahanmuuttajia tätä vajetta paikkaamaan. Samalla tuodaan esille huoli suomalaisten asenteista, jotka saattavat olla negatiivisia tulijoita kohtaan ja näin estää työvoimavajeen paikkaus, joka taas heikentäisi Suomen tervettä huoltosuhdetta. Voidaan siis todeta, että niin sanotusti terve huoltosuhde sekä hyvinvoinnin ylläpito on tavoite ja nimenomaan työperäinen maahanmuutto on asiaan yhtenä ratkaisuna.

Pääkirjoitusteksteissä maahanmuutto nähdään työvoimana ja sen toivotaan paikkaavan heikentyntä huoltosuhdetta sekä rakentavan että ylläpitävän hyvinvointia. Työvoiman tarvetta perustellaan paljon teksteissä ja tämä kuvastaa yleistä käsitystä maahanmuutosta, jota ei tottuneesti nähdä hyvinvoinnin rakennuspalaksi, ehkäpä jopa päinvastoin. (esim. Simola 2008.)

Vuoteen 2008 tultaessa on selkeä muutos tapahtunut työvoimadiskurssissa käsittelemissäni kirjoituksissa ja tämä puhe vähenee. Maahanmuuttajista puhutaan faktana, joka on otettava vastaan, eli voimme puhua esisopimuksesta asian suhteen toisin kuin vuosina 1998 ja 2003, jolloin kyseessä on ollut toivottava tila odotetun työvoimavajeen vuoksi. Enää ei perustella kovinkaan paljoa, että miksi tarvitsemme maahanmuuttoa vaan tuodaankin esiin jopa nyt sen tuomat riskit, joita on ehkäistävä esimerkiksi hyvällä kotouttamisella, eli hyvän kotoutumisen voimme sanoa tässä vaiheessa olevan tavoite, mutta myös samalla esisopimus.

Uhkadiskurssi:

Vuonna 2008 maahanmuuttokeskustelussa on tapahtunut käänne, kuten olen aiemmin maininnut, joten on havaittavissa uutta diskurssia. Työvoimadiskurssi on edelleen jokseenkin mukana, mutta nyt on havaittavissa uhkien pelkoa, joka tulee maahanmuuton yleistyessä ja tätä voidaan kutsua tässä tapauksessa uhkadiskurssiksi. Uhkakuvat piirtyvät puheena, jossa ollaan

huolissaan huonosta kotoutumisesta, joka voi olla riski esimerkiksi rikollisuuteen. Tässä tulee yhä enemmän esille ongelma asenneilmapiiristä, joka näyttäytyy yli puolessa vuoden 2008 julkaistuissa pääkirjoitussivun artikkeleissa ja lisäksi asenneilmapiirin ongelma näyttäytyy myös työvoimadiskurssin kautta ulkomaalaisen työvoiman kaltoinkohtelussa.

Voimme puhua, että vuonna 2008 on tilannekontekstina ja yhteiskunnan muissa diskursseissa luotu tietynlainen uhkakuva maahanmuuttajista, jonka taustalla on huono kotoutuminen, joka puolestaan on aiheutunut kantaväestön huonosta vastaanottamisesta ja asenneilmapiiristä. Keskustelua on käyty paljon aiheen ympäriltä tuohon aikaan. Kirjoitukset tuovat uhkakuvat myös eräänlaisena faktana, joita vastaan on toimittava. Kotoutuminen ja hyvä sellainen toistuu näissä ratkaisuna, mutta esisopimuksena voidaan todeta olevan yhteiskunnassa vallitseva negatiivinen - tai jopa rasistinenkin ilmapiiri, joka kirjoituksissa todetaan olevan jopa esteenä hyvälle kotoutumiselle.

Kriittisyys on vuonna 2008 nousussa ollut teemat muussa julkisessa keskustelussa, mutta maahanmuuttokriittisyys ja siihen kantaa ottaminen voi olla vaikeaa, sillä maahanmuuttokriittisyyden paljon tuoma niin sanottu populismi sotii Suomen virallisten näkökantojen kanssa (Mattlar 2010). Myös itse maahanmuuttokriitikoiksi määriteltyjä henkilöitä ei ole äänessä ja tämä on todettu myös aiemmissa tutkimuksissa (esim. Raittila 2009).

Uhkakuvat välittyvät myös muussa uutiskirjoittelussa Turun Sanomien muissa artikkeleissa ja uutisissa niitäkin läpikäydessäni, mutta kuitenkin pääkirjoitussivuilla uhkakuvia pyritään jokseenkin torjumaan toisaalta puolustamalla maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia. Tämä mukailee myös muuta tutkimusta, joissa on tuloksena ollut viranomaisten puolustus muualla ollessa enimmäkseen uhkakuvia (ks. esim. Susanna Vehmas 2012). Voisimme ajatella, että pääkirjoitussivut edustavat lehden asiantuntijaosastoa, eli voimme tässä tapauksessa verrata sitä jollakin tasolla viranomaisiin.

Asennediskurssi:

Kutsun puhetta asenneilmapiiristä asennediskurssiksi ja tämä diskurssi kantaa läpi kaikissa tarkastelemissani vuosissa. Asenneilmapiiri on kirjoituksissa lähes poikkeuksetta vahingollista toivotulle tilalle yhteiskunnassa suhteessa maahanmuuton laatuun.

Voidaan ottaa esille tutkimistani pääkirjoitussivun artikkeleista myös joitain argumentoinnin välineitä, jotka tulevat esille. Kuten aiemmin esimerkkinä on todettu Isolan (2012) artikkelista, voimme nähdä tutkittavassa kohteessamme yksimielisyyden alueita, argumentoinnin julkilausumattomia lähtökohtia, eli esisopimuksia. Tarkastellaan tekstin tavoitteita ja verrataan niitä esisopimuksiin.

Negatiivinen ja torjuva ilmapiiri tai jopa rasismi voivat olla hyvälle kotoutumiselle esteenä, joihin pyritään vaikuttamaan kirjoituksissa, niin faktatiedoilla kuin tunteisiin vetoamalla, esimerkkinä vuonna 2008 julkaistu pääkirjoitusteksti jalkapallosta yhdistävänä tekijänä kotoutumisessa, sillä jalkapalloa lajina voi luonnehtia universaalisti terveyttä ja aktiivisuutta sekä yhteisöllisyyttä merkitseväksi asiaksi tässä yhteydessä. Samoin vuonna 2013 kirjoituksissa on huomattavissa tavoitteet saada lukija pohtimaan omaa tilannettaan, jos olisi maahanmuuttaja tuomalla näin tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden arvona, jota lukija ei luultavasti arvoina halua kieltää.

Kotouttaminen ja kotoutuminen ovat teemoja, jotka kannattelevat myös läpi kirjoitusten, mutta muuttaen näkökulmaa. Kenen vastuulla kotoutuminen on esisijaisesti ja ketä varten? 2000-luvun vaihteessa maahanmuuttoa on toivottu ja sen voidaan sanoa olevan esisopimus ja tähän mukaan tuodaan asenteet, joita halutaan myönteisemmäksi, jotta maahanmuuttajilla kotoutuminen onnistuisi. 2008, jolloin oli tapahtunut käänne maahanmuuttodiskursseissa, on tuotu mukaan uhat ja pelot esisopimuksena ja näin tuodaan myös esille maahanmuuttajan omaa vastuuta, mutta sekään ei toteudu kirjoitusten mukaan mikäli ilmapiiri ei sitä mahdollista.

Vuosina 2008 ja 2013 teemana nousee esille voimakkaasti myös maahanmuuttajien kohtelu muuttomaissaan. Ihmisoikeus on arvo, jota ei voida oikeastaan kieltää ja tällä voidaan vedota lukijan tunteisiin. Ihmisoikeuksiin liittyy tasa-arvo, joka sekin on kiistaton tilan tavoite yhteiskunnassa, sillä kuka ei haluaisi olla tasa-arvoisessa asemassa muuhun väestöön nähden? Kirjoituksissa on jonkin verran tuotu tunteisiin vedoten suomalaisten yhtäläistä tilannetta ulkomailla asuessaan ja näin ikään kuin voisi sanoa, että pyritään samaan lukijan sympatit maahanmuuttajia kohtaan saamalla lukijan muodostamaan mielikuvan itsestään samassa tilanteessa. Voimme todeta, että hyvä kotoutuminen on tässäkin tavoitteena ja tilannekontekstina. Asennediskurssi näyttäytyy näissä vahvana tekijänä.

6 Lopuksi

Maahanmuuttoa kokonaisuudessaan tarkastellaan voimakkaasti suomalaisuuden määrittelyn kautta: miten ja miksi otamme maahanmuuttajia, miten heidän kanssa pitäisi toimia ja mitä teemme väärin? Maahanmuuttajat itsessään ovat kuin suuri ryhmittymä, joka saapuu asumaan ja elämään Suomeen milloin missäkin tarkoituksessa, mutta kirjoituksissa paistaa läpi kuitenkin tietynlaisen maahanmuuton toive hyödyntääkseen Suomen tarpeita. Tämä näyttäytyy myös esimerkiksi Reeta Pöyhtärin tutkimuksessa (2011), jossa aikakauslehdissä maahanmuuttoteemoja on käsitelty Suomi-kuvan kontekstissa, eli suomalaisia todella tuntuu kiinnostavan se kuinka me näyttäydymme muiden silmissä. Jos nyt ajattelemme, että aikakauslehdet kirjoittavat vahvasti siitä, mikä lukijakuntaa milloinkin kiinnostaa ajankohtaisesti.

Kirjoituksissa otetaan paljon kantaa Suomen asenteisiin maahanmuuttoa kohtaan, jota pidetään lähestulkoon poikkeuksetta epäedullisena ollakseen Suomea hyödyntävä. Tämä mukailee osaltaan muuta tutkimusta (esim. Raittila 2009), sillä yleisesti maahanmuuttovastaisia tahoja ei päästetä julkisesti ääneen ja lisäksi tämä keskustelu on yksipuolista, eli puhutaan maahanmuuttajista ”toisina”. Kuten tämä on myös omasta aineistostani havaittavissa. Toinen merkitsevä asia on ollut tutkittavissa kirjoituksista työvoimadiskurssi, joka mukailee hyvin aikansa keskustelun henkeä kuten Anna Simolan (2008) tutkimuksessa tulee esimerkiksi ilmi.

Silmiin pistävästi vilkkain vuosi on aineistoni suhteen ollut vuosi 2008, jolloin maahanmuuttokritiikki on lyönyt toden teolla läpi suomalaisessa keskustelussa. Emme voi olla tässä vaiheessa ohittamatta tuon ajan kuntavaaleilla esille tullut Jussi Halla-Ahoa ja varmasti tämä on suurimmilta osin vaikuttanut omaankin aineistooni kyseisenä vuonna. Mukailleen myös Pentti Raittilan tutkimusta (2009), voidaan yleisesti todeta, että maahanmuuttokritiikkoja harvoin on päästetty itse ääneen ja viranomaiset itse puhuvat maahanmuuton puolesta, kuten myös tutkittavissa pääkirjoitussivujen teksteissä on ollut: maahanmuuton tarpeellisuutta on paljon perusteltu asiantuntijanäkökulmasta. Suora kriittisyys on yleisesti tiedetty pääosin keskittyneen internetkeskusteluihin kuten voimme huomata esimerkiksi Paula Haaran (2012) sekä myös Pentti Raittilan (2009) tutkimuksissa.

Ehkäpä mielenkiintoisimpana tuloksena voidaan tässä tutkimuksessa pitää huomiotani herättäneeseen havaintoon siitä, että puhe rasismista muuttuu aina yhä voimakkaammin vain puheeksi asenne-ilmapiiristä. Miksi näin on? Puhutaanko tässä samassa asiasta, mutta ei haluta enää käyttää näin voimakasta ilmaisua, koska kyllähän rasismi mielletään kovaksi väitteeksi, mikäli puhumme toiminnasta, joten kyseessä saattaa olla herkkä teema ottaa kantaa. Onko mahdollisesti niin, että rasismi halutaan ikään kuin peittää kevyemmällä asenneilmapiiri-ilmaisulla? Kyse saattaa olla myös siitä, että käsitteet ovat monesti lainattuja muualta suomenkieleen, joten niiden käyttö voi olla hanakalaa ja osapuolilla hyvinkin erilaiset käsitykset termistä, joten ei ole sama asia mitä termiä kulloinkin käytämme (Huttunen & Löytty & Rastas, 2005). Kun muutetaan puheen käytössä rasismitermi asenneilmapiiriin, kevennämmekö me ehkä ilmiötä kaikessa rauhassa termein, jolloin se ei enää kuulosta niin raskaalta ja tuomitsevalta? Vai olemmeko vain tulleet enemmän tietoiseksi ilmiöstä ja oppineet vain käyttämään ikään kuin oikeammin termiä?

7 Lähteet

Clarke, Kris (2004). Sisällä ja ulkona: maahanmuuttajien yhteisötutkimus. Yhteiskuntapolitiikka 6/2004

Forsander, Annika (2003). Maahanmuuttajat sukupuolitetuilla työmarkkinoilla – Mistä löytyy naisen paikka? Työpoliittinen aikakauskirja 1:2003, 64–73

Forsander, Annika & Ekholm, Elina (2001) Maahanmuuttajat ja työ. Teoksessa: A. Forsander & E. Ekholm & P. Hautaniemi (toim.) Monietnisyyden, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Yliopistokustannus, 57–82

Herneaho Irina (2016). Maahanmuuttodiskurssit eduskuntapuolueiden vuoden 2015 vaalimateriaaleissa. Maisterintutkielma: Suomen kieli. Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto

Hiidenheimo, Silja & Lång, Fredrik & Ritamäki, Tapani & Rotkirch, Anna (2009) (toim.). Me muut: kirjoituksia yhteiskuntaluokista. Söderströms Co.

Isola, Anna-Maria (2012). Hyviä työntekijöitä ja veronmaksajia – Syntyvyysretoriikka 2000-luvun alun Suomessa. Junus 3:2012, 334–352

Jaakkola, Magdalena (1999). Maahanmuutto ja etniset asenteet. Työminutseriö, Työpoliittinen tutkimus 213. Helsinki

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) (toim.). Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino: Tampere

Jokinen, Arja (2016). Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen, 337–368. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) (toim.). Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino: Tampere

Liebkind, Karmela (2001) (toim.). Monikulttuurinen Suomi – Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Gaudeamus Oy: Helsinki

Liebkind, Karmela & Jasinskaja-Lahti, Inga (2000). The Influence of Experiences of discrimination on Psychological Stress among Immigrants: A Comparison of Seven Immigrant Groups. Journal on Community and Applied social Psychology 10 (1), 1–16

Maasilta, Mari (2012) (toim.). Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit. Tampere University Press: Tampere

Mattlar, Markus (2010). Retoriikkaa ja rikostutkintoja – maahanmuuttokriitikko Jussi-Halla Aho marginalisoitui häiriköksi, 51-57. Journalismikritiikin vuosikirja, Katariina Kyrölä (toim.) Journalismin tutkimusyksikkö: Tampereen yliopisto

- Myrskylä, Pekka (2010). Maahanmuutossa suuria vaihteluita. Tieto&Trendit 4–5/2010.
http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2010/art_2010-07-09_001.html. Viitattu: 28.1.2014
- Nieminen, Jari (2013). Etnisyystiedon merkitys kasvaa maahanmuuton lisääntyessä, teoksessa: Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus 3/2013.
http://www.stat.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyka_2013_03.html. Viitattu: 28.1.2014
- Perelman, Chaim (1996). Lehto, Leevi (suom.) Retoriikan valtakunta. Vastapaino: Tampere
- Perelman, Chaim & Olbrechts-Tyteca, L (1971). The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation. University of Notre Dame Press
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009). Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino: Tallinna
- Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1987). Discourse and Social Psychology. Beyond Attitudes and Behaviur. Sage: Lontoo
- Pöytäri, Reeta (2011). Lajityypin ehdoilla - maahanmuuton ja maahanmuuttajien artikulaatiot aikakauslehdissä. Media & Viestintä, kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen lehti 3/2011
- Raittila, Pentti (2009). Journalismin maahanmuuttokeskustelu: hymistelyä, kriittisyyttä vai rasistin tukemista? Teoksessa: Keskinen Suvi, Rastas Anna & Tuori Salla (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Vastapaino: Tampere
- Raittila, Pentti (toim.)(2002). Etnisyys ja rasismi journalismissa. Tampereen yliopisto: Media- ja viestintätieteet
- Raittila, Pentti; Nikunen, Kaarina; Pöytäri, Reeta; Hiltunen, Anna-Kaisa (2007). Keskusteluja etnisyydestä mediassa - Suomalaisten, maahanmuuttajien ja tutkijoiden tulkintoja. Tampereen yliopisto: Tiedotusopin laitos. Julkaisuja sarja: A 102
- Rasinkangas, Jarkko (2013). Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä. Turku: Siirtolaisinstituutti
- Salminen, Kimmo (2012). Turun maahanmuuton kuva. Turun kaupunki, kaupunkitutkimus- ja tietoyksikkö, tutkimuskatsauksia 5. Turku
- Simola, Anna (2008). Tervetullut työvoimaksi. Työperäinen maahanmuutto mediassa. Tiedotusopin laitos. Tampereen yliopisto. Julkaisuja sarja: A 109/2008
- Sisäasiainministeriö, 2012. Maahanmuuton vuosikatsaus.
http://www.intermin.fi/download/43667_Maahanmuuton_tilastokatsaus2012_web.pdf?f44ef5a3a6b4d088. Viitattu: 27.1.2014

Summa, Hilikka (1989). Hyvinvointipolitiikka ja suunnitteluretoriikka: tapaus asuntopolitiikka. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus. Espoo

Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-6766. 2015. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 28.9.2016]. Saantitapa:

http://www.stat.fi/til/muutl/2015/muutl_2015_2016-05-17_tie_001_fi.html

Tilastokeskus (2009). Suomen virallinen tilasto (SVT) (2007), Asunnot ja asuinolot, yleiskatsaus 2009

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki

Vehmas, Susanna (2012). Maahanmuuttokirjoittelu sanomalehdissä. Teoksessa: Maasilta, Mari (2012) (toim.) Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit. Tampere University Press: Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

Wickström, Jarkko & Maasilta, Mari (2012). Maahanmuutto ja vaalit televisiojulkisuudessa. Teoksessa: Maasilta, Mari (2012) (toim.) Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit. Tampere University Press: Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

Pääkirjoitussivuilla julkaistut artikkelit:

Turun Sanomat. 15.1.1998. Vain vanhuusväen määrä kasvaa tulevaisuudessa - väestön väheneminen Suomen suuri ongelma. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 1.3.1998. Rasismin pelko. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 26.5.1998. Vuorovaikutus kotouttaa. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 22.6.1998. Virosta tuskin työvoimavyöryä. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 2.12.1998. Väestön ikääntymiseen syytä varautua riittävän ajoissa. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 7.12.1998. Kouluissa vielä paljon työtä kasvattaa kansainvälisiä suomalaisia - rasismi ei kuulu oikeaan isänmaallisuuteen. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 15.2.2003. Globalisaatio. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 24.2.2003. Tuulikki Petäjaniemi: Päivän teema - erilaisuuden johtaminen nousee avainasiaksi. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 25.2.2003. Lyhytnäköistä. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 13.4.2003. Ulkomaisen työvoiman tuonti Suomelle kiperä ratkaisu. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 5.6.2003. Venäläisten maahanmuuttajien kotouttaminen vaatii toimia. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 11.8.2003. Harmaantuvat härmäläiset joutuvat kilpailemaan osaavista maahanmuuttajista. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 15.8.2003. Arno Tanner: Suomen valmistauduttava työvoiman maahanmuuttoon. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 18.9.2003. Lääkettä työvoimavajeeseen. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 11.10.2003. Virolaiset tähyävät etelään. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 21.11.2003. Armoa iäkkäille työttömille. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 30.12.2003. Varsinais-Suomi saa vain rippeet muuttoliikkeestä. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 16.1.2008. Kimmo Kevätsalo: Suomeen tarvitaan lisää maahanmuuttajia turvaamaan hyvinvointipalvelut - globaalit työmarkkinat vaativat parempaa varautumista. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 27.2.2008. Poliisilla merkittävä rooli muuttajien kotoutuksessa. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 6.3.2008. Urpo Kivikari: Muuttajista meikäläisiä. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 16.3.2008. Kunniaväkivalta kunniatonta. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 21.3.2008. Ville Niinistö: Avautuva vai eristäytyvä suomalaisuus. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 8.4.2008. Vierastyövoima ei ansaitse kotimaista heikompaa kohtelua. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 23.5.2008. Rasismin kitkemiseen syytä puuttua korkealla tasolla. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 6.6.2008. Jarkko Heinonen: Ulkomaisen työvoiman viranomaisasioiden hoito kohtuuttoman hankalaa ja hidasta. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 11.6.2008. Kohtuutta käännytyksiin - järki ja tunteet pidettävä erillään. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 20.6.2008. Ville Niinistö: Kuningas jalkapallo yhdistää. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 25.6.2008. Maahanmuuttajien kielikoulu jäi työvoimahallinnon rattaisiin. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 15.7.2008. Närpiöstä sietää ottaa mallia. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 19.7.2008. Sanna Laiho: Suomen muistettava humanitaariset velvoitteensa - kiintiöpakolaishypoteettia kehitettävä aktiivisesti. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 25.7.2008. Tea Lempiäinen: Maahanmuuttajataustaisen nuoren toiveet opiskelupaikasta toteutuvat harvoin - koulutukseen pääseminen edistää sopeutumista Suomeen. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 4.8.2008. Maija-Leena Uimonen: Suomella mahdollisuus lisätä tuottavuutta ja kilpailukykyä - työperäistä maahanmuuttoa edistettävä vastuullisesti. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 31.8.2008. Arno Tanner: Globaalilla muuttoliikkeellä vakavia seurauksia lähtömaihin - Paras työvoima pakenee konfliktiherkistä maista. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 19.10.2008. Kaikki kunnat eivät hyljeksi pakolaisten vastaanottoa. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 31.10.2008. Ville Niinistö: Valistunut maahanmuuttopolitiikka välttämätöntä. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 21.11.2008. Huonoa pilaa kutsukorteilla. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 23.12.2008. Eeva Nykänen: Hallintovaliokunnan kanta vesittäisi ulkomaalaislain uudistuksen - tilapäisen oleskeluluvan saajien asema on heikko. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 23.2.2013. Perussuomalaisten valtuutetulle syyte Facebook -kirjoituksesta. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 21.5.2013. Sirppa Kinos & Outi Kivinen: Monikulttuurista kaupunkilaiselämää meren rannalla. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 20.7.2013. Mari K. Niemi: Mitäs me, ghettojen mamut. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 5.9.2013. Matti Wiberg & Tommi Meskanen: Pelot Suomen nopeasta islamisoitumisesta perusteettomia. Pääkirjoitus

Turun Sanomat. 13.11.2013. Vesa Jaakkola: Siirtolaisuudesta enemmän hyötyä kuin haittaa. Pääkirjoitus